

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การพัฒนาประเทศ มีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้คนทั้งประเทศมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้นตรงกับ ความพอใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ในการพัฒนาประเทศนั้น ภาครัฐเป็นผู้นำในการสร้างความก้าวหน้าโดยอาศัยเครื่องมือทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองให้เกิดความสมดุลสอดคล้องกัน เพื่อให้การพัฒนาประเทศสามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าว อย่างไรก็ตามการพัฒนาประเทศของประเทศต่าง ๆ แม้จะมีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกัน แต่ขั้นตอนการพัฒนาอาจมีจุดที่เน้นหนักต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาและความพร้อมของปัจจัยภายในและสภาวะแวดล้อมภายนอกประเทศ

การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลก ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ได้แก่ ภาวะการแข่งขันในโลกปัจจุบันปรับเปลี่ยนจากความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่เน้นการใช้แรงงานและต้นทุน เป็นการแข่งขันที่มุ่งเน้นความได้เปรียบเชิงแข่งขันโดยอาศัยขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Society and Economy) ด้วยการสร้างความเจริญอกงามจากการนำปัญญาและความรู้ใหม่ ๆ มาสร้างนวัตกรรม (Innovation) เพื่อใช้เป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความพยายามในการผลักดันให้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกๆระดับ ทั้งในระดับพหุภาคี ภูมิภาค และทวิภาคีมากขึ้น การเกิดขึ้นของประเทศกำลังพัฒนาใหม่ ๆ ซึ่งรวมถึงการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ของประเทศจีน รูปแบบการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ทางภาษี (Non-Tariff Barriers : NTB) ถูกนำมาใช้ในการค้าระหว่างประเทศมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มของการเข้ามาจับพาทของใหม่ในเศรษฐกิจโลกของบรรษัทข้ามชาติ (Multi-National Corporation : MNC) องค์กรอาสาสมัครเอกชน (Non-Governmental Organization : NGO) และการปรับจากยุคเทคโนโลยีสารสนเทศไปสู่ยุคเทคโนโลยีชีวภาพ (Bio-Technology) สิ่งเหล่านี้ต่างเป็นปัจจัยสำคัญที่ประเทศต่าง ๆ หันมาให้

ความสนใจต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ของการพัฒนาประเทศในทิศทางที่ชัดเจน และสอดคล้องกับการกิจดังกล่าวมากขึ้น เพื่อให้ประเทศสามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก

ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด (Opened Economy) ที่พึ่งพิงการค้าระหว่างประเทศเป็นจักรกลสำคัญในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งยังต้องพึ่งพิงทั้งเงินทุนและเทคโนโลยีในระดับสูงในการพัฒนาประเทศ ซึ่งในปัจจุบันสถานการณ์ทางการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลก ทั้งทางด้านการผลิต การค้า และการลงทุน อยู่ในสภาวะค่อนข้างต่ำและในบางส่วนมีแนวโน้มที่ถดถอย จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในการปรับตัวของประเทศนั้น สิ่งที่สำคัญในเบื้องต้น คือ ประเทศไทยจะต้องมีตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Position) และเป้าหมายของการพัฒนาที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งจากการพิจารณาสถานการณ์ทางการแข่งขันของไทย สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยอยู่ในสภาวะที่ถูกบีบจากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานถูก และประเทศที่มีระดับเทคโนโลยีที่เหนือกว่า (Nutmacker) รวมทั้งยังติดอยู่ในกับดักของการเติบโตที่ไร้กำไร การลงทุนที่ให้ผลตอบแทนในสัดส่วนต่ำกว่า และการขาดการลงทุนเพื่ออนาคต ดังนั้น ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่พึงปรารถนาของประเทศไทย ควรจะให้ความสำคัญกับการก้าวไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีสมรรถนะสูง โดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ การเพิ่มส่วนแบ่งตลาดส่งออก การกำหนดตำแหน่งของสาขาการผลิตที่ประเทศมีความได้เปรียบ เพื่อสร้างความเป็นเลิศในตลาดโลก และการเพิ่มผลผลิตในทุกภาคการผลิตและการบริการ

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านต่างยอมรับว่า กระแสโลกาภิวัตน์และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลก มีอิทธิพลต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงและพึ่งพิงกับต่างประเทศสูงดังเช่น ประเทศไทย จากการประมวลผลการศึกษาและคาดการณ์ของนักวิชาการหลายท่านสรุปได้ว่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมในประเทศพัฒนาแล้วจะเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2 เท่า ขณะที่การจ้างงานในภาคอุตสาหกรรมกลับลดลงเหลือเพียงร้อยละ 10-20 ของกำลังแรงงานรวม ทั้งนี้เป็นผลมาจากการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการเพิ่มขึ้นในองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะฝีมือของแรงงาน แต่ภาวะการว่างงานดังกล่าว จะบรรเทาได้ในระดับหนึ่งจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมและอาชีพทางด้านบริการ

ที่มีแนวโน้มเพิ่มความสำคัญขึ้นมากในอนาคต ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของประชากรโลกที่คาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นจาก 6.1 พันล้านคน ในกลางปี 2001 เป็น 7.8 พันล้านคน ในปี 2025 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 28 หรือร้อยละ 1.2 ต่อปี) ทั้งนี้ร้อยละ 95 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นจะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะในเขตเมือง แนวโน้มประชากรโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม โดยประชากรสูงอายุ (อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป) จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยหนุ่มสาว (Young Generation) จะมีสัดส่วนลดลง โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากอัตราการเกิดของประเทศพัฒนาแล้วต่ำลง ประกอบกับคนจะมีสุขภาพดีและอายุยืนมากขึ้น ดังนั้น ตลาดของประเทศที่พัฒนาแล้วจะเน้นไปที่ตลาดของผู้สูงอายุ ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าและบริการเพื่อสุขภาพและบริการทางด้านท่องเที่ยว เพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน และทดแทนความเสื่อมประสิทธิภาพของร่างกาย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545)

แนวโน้มสถานการณ์โลกในอนาคตที่คาดการณ์ไว้ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในเชิงบวก ซึ่งถือเป็นโอกาสของประเทศในการที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และเชิงลบซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่จะต้องได้รับการแก้ไข และพัฒนาเพื่อปรับข้อจำกัดเหล่านั้นให้เป็นโอกาสของประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนาจุดเด่นของสินค้าและบริการให้มีความแตกต่างจากคู่แข่ง และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วภายใต้ศักยภาพของประเทศที่มีอยู่ทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและแรงงาน รวมทั้งความรู้ความชำนาญที่มีอยู่เดิม โดยเฉพาะวัฒนธรรมซึ่งเป็นรากฐานของการแข่งขัน (Culture as the Root of Competency) ได้เป็นอย่างดี

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมอุตสาหกรรมและอาชีพทางด้านบริการที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างงานกระจายรายได้ และหารายได้จากต่างประเทศ โดยประเภทของธุรกิจบริการที่มีศักยภาพที่กำหนดไว้ประกอบด้วย ธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจภัตตาคารหรือร้านอาหารไทยในต่างประเทศ ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจบริการ ก่อสร้างและออกแบบ ธุรกิจยานยนต์ และธุรกิจอิเล็กทรอนิกส์และซอฟต์แวร์ ซึ่งสอดคล้องกับการประชุมเชิงปฏิบัติการเมื่อวันที่ 20

พฤษภาคม 2545 เรื่องยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก ที่มีนายกรัฐมนตรี (พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร) เป็นประธาน ที่ประชุมเห็นชอบกับการกำหนด Niche ของประเทศไทยไว้ 5 Niches คือ การเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชีย (Asia Tourism Capital) การเป็นศูนย์กลางแฟชั่นของเอเชีย (Tropical Fashion of Asia) การเป็นฐานการผลิตยานยนต์ของเอเชีย (Detroit of Asia) และการเป็นศูนย์กลางการออกแบบกราฟฟิกของโลก (World Graphic Design Center)

ดังนั้น เมื่อรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการก้าวไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีสมรรถนะสูง เพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศ (Productive Capacity) ในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก ประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ การพัฒนาศักยภาพแรงงานที่จะต้องใช้เวลาแก้ไข เพื่อให้กำลังแรงงานที่มีงานทำอยู่แล้ว ที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่า ที่มีอยู่ถึงประมาณ 25.1 ล้านคน หรือร้อยละ 74.3 และไม่มีการศึกษาอยู่ถึงประมาณ 1.3 ล้านคน หรือร้อยละ 3.7 ในปี 2545 (ที่มา : โครงการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร) ได้รับโอกาสพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพหรือขีดความสามารถทางเทคโนโลยีในระดับนานาชาติ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมยกระดับฝีมือแรงงานไทย เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งเน้นในเรื่อง กลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแรงงานเพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ กระแสโลกาภิวัตน์และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลกที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย
- 2) เพื่อเสนอกลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแรงงานไทย ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก

3) เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถของแรงงานไทย ให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

1.3 วิธีดำเนินการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากบทความ วารสารทางวิชาการ รายงานการวิจัย และข้อมูลสนเทศอื่น ๆ บนอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแรงงาน เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้เห็นภาพของโอกาสและข้อจำกัดในการเพิ่มศักยภาพแรงงานไทยเพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยในภาวะการแข่งขันในโลกปัจจุบัน
- 2) ข้อเสนอของกลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพแรงงาน เพื่อการพัฒนาฝีมือแรงงานในหลาย ๆ ด้าน จะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล ซึ่งจะทำให้ประเทศสามารถเผชิญความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลกได้
- 3) สามารถใช้เป็นข้อมูลสนับสนุน และชี้แนะทิศทางการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

บทที่ 2

ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

2.1 ความหมายของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

ความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (Competitiveness) ยังไม่มีนิยามที่ชัดเจนที่จะอธิบายความหมายคำนี้ได้ ในระยะเริ่มต้นนิยามของแนวคิดจะมุ่งเน้นไปที่ความสามารถของประเทศในการส่งออกสินค้าให้มากที่สุดและนำเข้าให้น้อยที่สุด ซึ่งต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าก่อให้เกิดปัญหาของการหดตัวทางการค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากทุกประเทศต่างมุ่งที่จะใช้มาตรการผลักดันให้เกิดการส่งออก โดยการลดต้นทุนการผลิตและการอุดหนุนสินค้าโดยภาครัฐ รวมทั้งการนำมาตรการกีดกันทางการค้าทั้งทางตรงและทางอ้อมมาใช้

หัวใจของความสามารถในการแข่งขันอยู่ที่ระดับประสิทธิภาพ (Efficiency) ซึ่งการได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้นไม่ได้หมายความว่า ประเทศนั้นจะต้องมีประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมที่สูง นั่นหมายถึง การมองเรื่องความสามารถในการแข่งขันของประเทศใดประเทศหนึ่ง ควรที่จะมองถึงสมรรถนะและความพร้อมของระบบเศรษฐกิจทั้งระบบในเชิงพลวัต เปรียบเทียบ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ต่างมองเห็นประเด็นที่จะต้องมีความเชื่อมโยงกันระหว่าง การค้าระหว่างประเทศ และความเติบโตทางเศรษฐกิจกับการปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากรส่วนใหญ่ พื้นฐานการพัฒนาที่ยั่งยืน กรอบแนวคิดดังกล่าวจึงเป็นที่มาของนิยามที่นักเศรษฐศาสตร์และนักบริหารจัดการ รวมทั้งสถาบันที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศในปัจจุบัน ได้ให้ความหมายของความสามารถในการแข่งขันที่กว้างขวางขึ้น เช่น

สถาบัน World Economic Forum (WEF) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของประเทศในการเสริมสร้าง และรักษามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจไว้ได้ในระยะยาว โดยเปรียบเทียบกับกลุ่มประเทศคู่แข่ง

Paul Krugman (1994) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า คือ ความสามารถของประเทศในการผลิตสินค้าและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาดโลก ความรู้กับการทำให้พลเมืองของประเทศพอใจกับมาตรฐานการครองชีพที่เพิ่มขึ้นอย่างยั่งยืน

ซึ่งสอดคล้องกับที่ รองศาสตราจารย์ ดร. ตีรณ พงศ์มณฑลพาณิชย์ อาจารย์ประจำ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นิยามไว้ว่า เป็นความสามารถของประเทศในการผลิตสินค้าและบริการได้ตรงกับความต้องการของตลาดโลก และในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่ เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ประเทศสามารถรักษาและขยายรายได้ที่แท้จริง

นอกจากนี้ Professor Michael E. Porter ศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ผู้ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วโลก ในฐานะเป็นผู้นำแนวคิดทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน ได้กล่าวว่า นิยามที่เหมาะสมที่สุดของความสามารถในการแข่งขัน คือ ผลิตภาพ (Productivity) ที่เป็นมูลค่าของสินค้าและบริการที่ผลิตขึ้นต่อหน่วยของแรงงานและทุนของประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับคุณภาพและคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ รวมทั้งประสิทธิภาพในการใช้ปัจจัยการผลิตเหล่านั้น ผลิตภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดมาตรฐานความเป็นอยู่ของประเทศในระยะยาว เนื่องจากเป็นรากฐานสำคัญของรายได้ต่อหัวของประชากรในประเทศ ผลิตภาพของทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Productivity) จะเป็นตัวกำหนดอัตราค่าจ้าง ในขณะที่ ผลิตภาพของทุน (Capital Productivity) จะเป็นปัจจัยกำหนดผลตอบแทนที่กลับสู่ผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุน การมีผลิตภาพที่สูงไม่ใช่เพียงช่วยส่งเสริมการยกระดับรายได้ให้สูงขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยให้ประชาชนในประเทศมีเวลาว่างมากขึ้น และเมื่อคนมีรายมากขึ้น รัฐบาลก็สามารถเก็บภาษีได้มากขึ้น และสามารถจัดหาบริการสาธารณะแก่ประชาชนได้ดีขึ้น ส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งด้านสุขภาพ ความปลอดภัย โอกาสที่เท่าเทียมกัน และการมีสภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้น Prof. Porter จึงให้ความสำคัญกับแนวคิดของการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันที่เน้นการพัฒนาความเข้มแข็งในระดับจุลภาค คือ ระดับธุรกิจ โดยปัจจัยทางด้านมหภาค ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย จะต้องมีเสถียรภาพและเหมาะสมที่จะเอื้อต่อการดำเนินงานของธุรกิจ

แนวคิดของความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากจะกล่าวถึงในระดับประเทศแล้ว ยังขยายขอบเขตครอบคลุมทั้งในระดับบริษัทหรือผู้ประกอบการ และระดับอุตสาหกรรม โดยในระดับบริษัทหรือผู้ประกอบการ ความสามารถในการแข่งขัน คือ ความสามารถที่จะผลิตภัณฑ์และให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่ากับหรือดีกว่าคู่แข่งตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ ผลกำไร อัตราส่วนส่งออกของการผลิตและส่วนแบ่งในตลาดโลกหรือตลาดภูมิภาค ระดับอุตสาหกรรม ความสามารถในการแข่งขัน คือ ความสามารถของบริษัทของ

ประเทศที่จะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งต่างชาติในอุตสาหกรรมนั้น ๆ ตัวชี้วัด คือ ผลกำไร ดุลการค้าของประเทศในอุตสาหกรรมนั้น ราคา และคุณภาพของผลิตภัณฑ์และบริการ

จากความหมายของความสามารถในการแข่งขันตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า แนวคิดใหม่ส่วนใหญ่นิยม ความสามารถในการแข่งขัน คือ ความสามารถของประเทศในการเสริมสร้างและรักษามูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในระยะยาว ซึ่งจะต้องเป็นทั้งการแข่งขันระดับต่างประเทศที่เป็นความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาดโลก ควบคู่กับการแข่งขันในระดับชาติ ที่จะก่อให้เกิดความพอใจและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของประชากร ในการสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นได้ในระยะยาวดังกล่าว ต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ

1. โอกาส (Opportunity) เป็นโอกาสของประเทศในตลาดโลก ที่เกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์อันเป็นปัจจัยที่ไม่สามารถควบคุมได้ แต่สามารถที่จะใช้เป็นหนทางในการเพิ่มความสามารถการแข่งขันของประเทศ ที่จะนำไปสู่การสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้ในระยะยาว อย่างไรก็ตามกระแสโลกาภิวัตน์ไม่ได้เพียงก่อให้เกิดโอกาส แต่อาจก่อให้เกิดข้อจำกัดของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงและปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงข้อจำกัดดังกล่าวให้เป็นโอกาสของประเทศ

2. ความสามารถ (Capability) ของประเทศในปัจจุบันสนับสนุนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้เกิดโอกาสที่มีอยู่ สามารถนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ ซึ่งความสามารถนี้จะประกอบด้วย ความสามารถที่มีอยู่แล้วซึ่งถือเป็นทุนของประเทศ ได้แก่ ทุนมนุษย์ (Human Capital) ทุนทางสังคม (Social Capital) ทุนทางกายภาพ (Physical Capital) ทุนทางการเงิน (Financial Capital) และความสามารถที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับโอกาสที่ได้รับ

3. กลยุทธ์การพัฒนา (Strategy) เป็นกระบวนการที่จะวิเคราะห์และประมวลโอกาสและความสามารถที่มีอยู่ให้ออกมาในรูปของกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสม ภายใต้การกำหนดตำแหน่งของประเทศที่ชัดเจน เพื่อนำประเทศไปสู่การแข่งขันในระดับสากลที่เป็นเชิงรุก (Offensive Strategy) ตามโอกาสและความสามารถที่มีอยู่และความสามารถที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น

ได้ และในเชิงรับ (Defensive Strategy) เพื่อการรักษาและคงไว้ซึ่งความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภายในประเทศสำหรับเป็นรากฐานของการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชนโดยทั่วไป

2.2 กระแสโลกาภิวัตน์และผลกระทบต่อประเทศไทย

2.2.1 กระแสโลกาภิวัตน์

นักเศรษฐศาสตร์หลายท่านต่างยอมรับว่า กระแสโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศต่าง ๆ ในโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เชื่อมโยงและพึ่งพิงกับต่างประเทศสูง ดังเช่น ประเทศไทย จากการประมวลผลการศึกษาและคาดการณ์ของนักวิชาการหลายท่าน ได้ข้อสรุปถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโลกทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม และการเมืองที่เป็นประเด็นสำคัญและเกี่ยวข้องกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากร

ประชากรของโลกจะเพิ่มขึ้นจาก 6.1 พันล้าน ในกลางปี 2001 เป็น 7.8 พันล้าน ในปี 2025 (เพิ่มขึ้นร้อยละ 28 หรือร้อยละ 1.2 ต่อปี) ทั้งนี้ ร้อยละ 95 ของประชากรที่เพิ่มขึ้นจะอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะในเขตเมือง แนวโน้มประชากรโลกจะมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและพฤติกรรม โดยประชากรสูงอายุ (อายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป) จะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ในขณะที่ประชากรวัยหนุ่มสาว (Young Generation) จะมีสัดส่วนลดลง โดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ทั้งนี้เนื่องจากอัตราการเกิดของประเทศพัฒนาแล้วต่ำลง ประกอบกับคนจะมีสุขภาพดีและอายุยืนมากขึ้น นอกจากนั้นค่านิยมและพฤติกรรมของประชากรจะเปลี่ยนแปลงไปเร็วมากจนยากที่จะคาดเดา การเปลี่ยนแปลงลักษณะประชากรทั้งหมดดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญคือ

1.1) การสิ้นสุดของตลาดเดียว (The End of Single Market) ซึ่งเดิมตลาดของประเทศที่พัฒนาแล้วผู้ครอบครองตลาดส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยรุ่น แต่ต่อไปในอนาคตตลาดจะถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน อย่างชัดเจน คือ ตลาดของผู้สูงอายุ ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและเพื่ออำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันทดแทนความเสื่อมประสิทธิภาพของร่างกาย และการให้บริการเพื่อความบันเทิง อีกส่วนหนึ่ง คือ ตลาดของกลุ่มวัย

รุ่น ผลิตภัณฑ์และบริการส่วนใหญ่จะเป็นสิ่งที่ตอบสนองต่อความสะดวกและรวดเร็วในการใช้ชีวิตประจำวัน ความฟุ่มเฟือยในรูปแบบต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ใช้เทคโนโลยีสูง เช่น Nano technology และ Material Technology เป็นต้น รวมทั้ง ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่เรียกว่า Culture Product ที่มีความเหมือนกันในวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ การบริโภค และผลิตภัณฑ์ เช่น สินค้าจำพวก Franchise ต่าง ๆ เป็นต้น

1.2) ภาระงบประมาณรายจ่ายเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกับประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งโครงสร้างของประชากรวัยสูงอายุที่มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นมาก จะมีผลต่อค่าใช้จ่ายของรัฐบาลที่จะเพิ่มขึ้นจากเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ เบี้ยบำนาญ และค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เช่นเดียวกับประเทศกำลังพัฒนาที่แนวโน้มดังกล่าวก็จะเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่ในอัตราที่ต่ำกว่า

1.3) การเคลื่อนย้ายแรงงาน จากประเทศกำลังพัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้ว โดยเฉพาะแรงงานฝีมือหรือแรงงานที่มีความรู้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการและมีบทบาทในระบบเศรษฐกิจ ในทางตรงข้ามจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะต่ำไปยังประเทศกำลังพัฒนาเพื่อลดจำนวนแรงงานในประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจโลกจะเป็นตัวซ้ำเติมให้เกิดความยุ่งเหยิงของโครงสร้างการทำงานในสังคมที่กำลังพัฒนา โดยการสร้างให้เกิดการจ้างงานที่ขาดเสถียรภาพงานที่ต้องการความชำนาญหลายอย่างอาจถูกกลดระดับลง หรือถูกทดแทนด้วยแรงงานที่ต่ำกว่าระดับจริง

1.4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงในค่านิยมและพฤติกรรมของประชากรทำให้ตลาดเปลี่ยนแปลงเร็ว จำเป็นที่ผู้ผลิตจะต้องมีความพร้อมรับการปรับเปลี่ยน โดยต้องพร้อมในการที่จะคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และใช้ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์และภูมิปัญญา มารองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2) ความเหลื่อมล้ำของความรู้

จะเกิดทั้งในระดับระหว่างประเทศและในระดับประเทศ ซึ่งเกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมกันของความสามารถและความจริงจังในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษา ข้อมูลข่าวสาร และการวิจัย ของประเทศหนึ่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ และการพัฒนาองค์ความรู้ของคนในประเทศที่มีความแตกต่างกัน ทำให้ประเทศที่มีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องจะเกิดความ

ได้เปรียบทางการแข่งขัน ในสังคมเศรษฐกิจการเมืองโลกที่อาศัยองค์ความรู้ในการพัฒนามากกว่าปัจจัยทางทรัพยากร ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศต่าง ๆ ดังนี้ คือ

2.1) การศึกษาเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในระบบและนอกระบบขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก จากการเข้าสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Economy) ซึ่งความรู้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว มีการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกส่วนของภาคการผลิต เพื่อลดต้นทุนเพื่อเพิ่มผลิตภาพ และเพื่อลดการพึ่งพิงแรงงานที่ขาดแคลน จำเป็นที่ประชากรทุกเพศ ทุกวัยต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะประชากรในวัยทำงานที่ต้องมีความพร้อมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีความต้องการทักษะและฝีมือ

2.2) การวิจัยและพัฒนาจะมีความสำคัญมากขึ้น ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพที่จะต้องเชื่อมโยงกับการพัฒนาในเชิงธุรกิจ โดยเฉพาะในเรื่องของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ ทันสมัย และกระจายอย่างทั่วถึง

3) ภาวะกำลังการผลิตส่วนเกินในสินค้าและบริการ

ภาวะกำลังการผลิตส่วนเกินในสินค้าและบริการ เกิดขึ้นจากหลายสาเหตุด้วยกัน ได้แก่ การเข้ามาใหม่ของประเทศกำลังพัฒนา เช่น ประเทศจีน เม็กซิโก เป็นต้น การหดตัวของความต้องการ (Demand Contract) การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการเพิ่มขึ้นในความรู้ ความสามารถและทักษะฝีมือ ก่อให้เกิดผลกระทบสำคัญ คือ

3.1) ภาวะ Global Deflation ทำให้ราคาสินค้าส่วนใหญ่ทั่วโลกมีราคาถูกลง โดยเฉพาะสินค้าที่สามารถผลิตได้ในประเทศกำลังพัฒนาที่มีค่าแรงงานถูก การแข่งขันจึงอยู่ในลักษณะของการลดต้นทุนการผลิต โดยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต หรือการเป็นผู้นำในการคิดค้นประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่อง

3.2) ภาวะ Growth with Unemployment อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจโลกจะสูงขึ้น เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในช่วงปี 1960 และ 1970 อันเนื่องมาจากแรงกดดันทางการเมือง เพื่อให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น การมีนโยบายเศรษฐกิจที่ดีขึ้น การเพิ่มขึ้นในการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ การกระจายตัวของเทคโนโลยีสารสนเทศ และภาคเอกชนมีพลวัตมากขึ้น อย่างไรก็ตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวกลับก่อให้เกิดปัญหาการว่าง

งานมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ในภาคอุตสาหกรรมซึ่งใน 20 ปีข้างหน้า มีการคาดการณ์ไว้ว่า ผลผลิตภาคอุตสาหกรรมในประเทศพัฒนาแล้วจะเพิ่มขึ้นอย่างน้อย 2 เท่า ในขณะที่การจ้างงานในอุตสาหกรรมจะลดลงเหลือเพียงร้อยละ 10-20 ของกำลังแรงงานรวม ทั้งนี้เป็นผลจากการพัฒนาวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งการลดบทบาทของภาคอุตสาหกรรมในฐานะผู้สร้างความมั่งคั่งให้กับประเทศ จะนำไปสู่การรวมพลังของกลุ่มคนมากขึ้น เพื่อให้รัฐเข้ามาปกป้องทางการค้ารูปแบบใหม่ (The New Protectionism) เช่นเดียวกันกับที่เกิดขึ้นกับสินค้าเกษตร แต่ภาวะการว่างงานดังกล่าวจะบรรเทาได้ในระดับหนึ่ง จากการขยายตัวของอุตสาหกรรมและอาชีพทางด้านบริการที่มีแนวโน้มเพิ่มพูนความสำคัญขึ้นมากในอนาคต

4) การพึ่งพิงและร่วมมือระหว่างกันมีมากขึ้นในทุกระดับ

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านภูมิศาสตร์ ได้แก่ การขยายตัวขององค์กรทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมืองระดับโลกขนาดใหญ่ เช่น WTO และ IMF เป็นต้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบของขั้วอำนาจจาก Bipolar มาเป็น Multipolar ปัญหาผู้ก่อการร้ายข้ามชาติ ซึ่งทำให้ประเทศต่าง ๆ ต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดมากขึ้น อันนำไปสู่ความต้องการที่เพิ่มขึ้นในการเจรจาต่อรองและการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในระดับทวีปชาติ ในระดับภูมิภาค และระดับโลก เพื่อสร้างความสมดุลย์ของอำนาจทางการเมืองและทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และภูมิภาคทั้งที่มีอยู่เดิมและที่เกิดขึ้นใหม่ สำหรับในระดับประเทศถึงแม้รัฐจะเข้าไปมีบทบาทในเวทีโลกมากขึ้น แต่ภาคธุรกิจและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรจะมีบทบาทมากขึ้นทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน จึงต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน โดยแนวโน้มในอนาคตพลเมืองจะยังคงใช้การเมืองนำการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากการเมืองจะมีการปรับตัวเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการปรับโครงสร้างของรัฐให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ให้มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือเพื่อแสวงหาประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นในการเคลื่อนไหวของข้อมูล เทคโนโลยีสมัยใหม่ การอพยพ และอิทธิพลของภาคธุรกิจและองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร

2.2.2 ผลกระทบต่อประเทศไทย

แนวโน้มกระแสโลกาภิวัตน์ที่คาดการณ์ไว้ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประเทศไทยทั้งในเชิงบวก ซึ่งถือเป็นโอกาสของประเทศในการที่จะแสวงหาผลประโยชน์จากการเปลี่ยน

แปลงดังกล่าว และเชิงลบซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของประเทศที่จะต้องได้รับการแก้ไขและพัฒนา เพื่อปรับข้อจำกัดเหล่านั้นให้เป็นโอกาสของประเทศ เมื่อพิจารณาจากแนวโน้มดังกล่าว ผลกระทบที่จะมีต่อประเทศไทยสรุปได้ดังนี้

1) โอกาสของประเทศ

จากโครงสร้างประชากรที่จะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะสร้างโอกาสให้กับประเทศไทยที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์และขยายตลาดทางด้านสินค้าและบริการ ที่มีศักยภาพและข้อได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (Comparative Advantage) ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และแรงงาน รวมทั้งความรู้ความชำนาญที่มีอยู่เดิม เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ใช้แรงงานและมีมือเฉพาะด้าน สินค้าและบริการเพื่อสุขภาพ และบริการทางด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสินค้าและบริการที่สามารถเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้เป็นอย่างดี

2) ข้อจำกัดของประเทศ

2.1) นโยบายการเงินการคลังมีประสิทธิภาพน้อยลง สาเหตุจากภาระเงินประมาณรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างประชากร กระทบต่องบประมาณด้านการรักษาพยาบาล เบี้ยบำนาญ และเงินสวัสดิการผู้สูงอายุต่าง ๆ รวมทั้ง กระแสการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ และบทบาทผู้ติดตามรัฐธรรมนูญ ส่งผลให้งบประมาณทางการศึกษาของภาครัฐเพิ่มขึ้น เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของประชากรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก นอกจากนี้ ปัญหาหนี้สาธารณะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องของประเทศต่าง ๆ ในโลก การขาดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของการดำเนินนโยบาย โดยเฉพาะนโยบายเสรีทางการเงินที่จะเพิ่มความเสี่ยงของราคาทรัพย์สินและก่อให้เกิดปัญหา Credit Bubble ซึ่งมีแนวโน้มที่จะส่งผลต่อการใช้จ่ายของผู้บริโภคมากขึ้น

2.2) การขยายตัวของกรุงเทพมหานครและเขตปริมณฑล เน้นดัชนีความเป็นเมืองของประเทศไทยจะยังอยู่ในระดับต่ำกว่าประเทศอื่นๆ เช่น ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และอินโดนีเซีย เป็นต้น แต่กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ยังกระจุกอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล จะส่งผลให้การอพยพเข้ามาของแรงงานเพื่อการมีงานทำจะมีมากขึ้น เช่นเดียวกับในเมืองหลวง

ขนาดใหญ่ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และ โครงสร้างพื้นฐาน ที่จะต้องได้รับการปรับปรุงและแก้ไขให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

2.3) ปัญหาด้านแรงงาน เนื่องจากการอพยพแรงงานจากประเทศกำลัง พัฒนาไปสู่ประเทศพัฒนาแล้วเพื่อค่าตอบแทนที่สูงกว่า ในขณะที่แรงงานส่วนใหญ่ในประเทศ เป็นแรงงานขาดความรู้และทักษะที่ส่วนหนึ่งอพยพมาจากต่างประเทศ รวมทั้งเกิดภาวะการว่าง งานในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก อันเนื่องมาจากความก้าว หน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับความรู้ ความสามารถ ของแรงงานที่ทำให้ผลิต ภาพสูงขึ้น

2.4) ภาวะการแข่งขันสูงขึ้นและราคาสินค้าต่ำลง โดยเฉพาะสินค้าที่มี ความต้องการในตลาดโลกสูงและสินค้าที่ประเทศใหม่ เช่น จีน และเม็กซิโก เป็นต้น สามารถผลิต ได้ อันเนื่องมาจากข้อได้เปรียบทางด้านแรงงานราคาถูก ความรู้ ความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี รวมทั้งนวัตกรรมและผลิตภาพที่สูงของประเทศเหล่านั้น

2.5) การเผชิญกับข้อกีดกันทางการค้า ทั้งที่อยู่ในรูปของภาษีและที่ไม่มีใ้ ภาษี (Non-tariff Barriers : NTB) มากขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกเป็นไปอย่าง รวดเร็ว ในขณะที่การเพิ่มขึ้นของการรวมตัวอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองในระดับต่าง ๆ รวมทั้ง ปัญหาการว่างงานในภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้ประเทศส่วนใหญ่ต้องปกป้องประชากร และอุตสาหกรรม ในประเทศเพิ่มขึ้น

2.3 ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

การรู้ถึงผลกระทบของกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีต่อประเทศไทย ทั้งที่เป็นโอกาส และข้อจำกัด เป็นการมองปัจจัยต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศจากภายนอก จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องมองปัจจัยจากภายในที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพ และความสามารถของ ประเทศที่จะปรับตัวเพื่อรองรับกับโอกาสและข้อจำกัดที่ได้รับผลกระทบดังกล่าว

ในปัจจุบันการประเมินสถานะทางการแข่งขันของประเทศ อันเป็นที่เชื่อถือและ ยอมรับทั่วโลกซึ่งค่อนข้างจะครอบคลุมปัจจัยที่กว้างทั้งในระดับมหภาคและจุลภาค ได้แก่ การ จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของสถาบันระดับนานาชาติ 2 แห่ง คือ สถาบันนานาชาติ เพื่อพัฒนาด้านการจัดการ (International Institute for Management Development : IMD)

เป็นสถาบันการศึกษาที่มีผู้นำด้านธุรกิจจากทั่วโลกเข้ารับการศึกษานานาชาติ โดยได้จัดทำรายงาน The World Competitiveness Yearbook ทุกปี ซึ่งได้วิเคราะห์และจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ 49 ประเทศทั่วโลก โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อความสามารถในการแข่งขันของแต่ละประเทศ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยชี้วัด 4 กลุ่ม คือ ศักยภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Performance) ประสิทธิภาพของรัฐบาล (Government Efficiency) ประสิทธิภาพของภาคธุรกิจ (Business Efficiency) และโครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) และสถาบัน World Economic Forum : WEF ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก 79 ประเทศ โดยใช้ดัชนีวัดความสามารถในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Growth Competitiveness Index : GCI) เป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มปัจจัยชี้วัดที่สำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ ระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สถาบันภาครัฐ และสถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจมหภาค ในปี 2545 สถาบันทั้ง 2 แห่ง ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยไว้ ดังนี้

2.3.1 สถาบันนานาชาติเพื่อพัฒนาด้านการจัดการ (International Institute for Management Development : IMD) ผลการจัดอันดับในปี 2545 ตารางที่ 1 พบว่าประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 34 นับว่าดีขึ้นจากปีก่อน 4 อันดับ มากที่สุดเมื่อเทียบกับการเพิ่มขึ้นของอันดับกับประเทศในแถบเอเชียอื่น ๆ ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย จีน และเกาหลี แต่ยังคงอยู่ในอันดับที่ 8 จาก 11 ประเทศในแถบเอเชียที่อยู่ในการจัดอันดับ โดยความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยทุกกลุ่มอยู่ในอันดับที่สูงขึ้น ยกเว้น กลุ่มบทบาททางด้านเศรษฐกิจที่ลดลงจากอันดับ 15 ในปีที่แล้วมาเป็นอันดับที่ 32 ซึ่งมาจากปัจจัยที่เป็นจุดอ่อน ได้แก่ การขยายตัวของภาคส่งออกในบริการทางการค้า การไหลและสต็อกของเงินทุนทางตรงจากต่างประเทศ รายได้ประชาชาติต่อหัว ทรัพย์สินและหนี้สินจากการลงทุนในหลักทรัพย์ สัดส่วนการว่างงานของวัยรุ่น (ต่ำกว่า 25 ปี) และดัชนีทางการค้า

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยกับประเทศต่าง ๆ

แยกตามกลุ่มปัจจัยตามผลการจัดอันดับของ IMD

ประเทศ	ภาพรวม	ศักยภาพทางเศรษฐกิจ	ประสิทธิภาพของรัฐบาล	ประสิทธิภาพของธุรกิจ	โครงสร้างพื้นฐาน
สิงคโปร์	5 (2)	15 (3)	1 (1)	11 (10)	7 (5)
ไต้หวัน	24 (18)	40 (29)	21 (20)	18 (19)	20 (16)
เกาหลีใต้	27 (28)	24 (19)	25 (31)	27 (31)	28 (34)
มาเลเซีย	26 (29)	25 (13)	19 (26)	25 (36)	26 (38)
ไทย	34 (38)	32 (15)	27 (39)	38 (44)	38 (40)
ฟิลิปปินส์	40 (40)	33 (40)	37 (37)	44 (41)	44 (41)
อินโดนีเซีย	47 (49)	41 (46)	45 (45)	49 (48)	49 (49)

ที่มา : IMD World Competitiveness Yearbook, 2002

2. สถาบัน World Economic Forum : WEF จากตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ในปี 2545 อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยได้เลื่อนขึ้น 2 อันดับ จากเดิมอันดับที่ 33 ในปี 2544 มาเป็นอันดับที่ 31 ในปี 2545 ซึ่งเป็นทิศทางที่สอดคล้องกับการจัดอันดับของ IMD ปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนมาจากความมีเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจที่เลื่อนขึ้นจากอันดับที่ 34 ในปี 2544 มาเป็นอันดับที่ 8 ในปี 2545 เนื่องจากปัจจัยภายในและภายนอกของประเทศไทย เช่น เงินเฟ้อ อัตราแลกเปลี่ยน และเงินสำรองระหว่างประเทศมีเสถียรภาพ และเศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งออกเริ่มขยายตัวตั้งแต่ไตรมาสที่ 2 ของปี 2545 เป็นต้นมา นอกจากนี้ความโปร่งใสของการบริหารงานในหน่วยงานภาครัฐบาล และความเข้มงวดของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ทำให้ดัชนีทางด้านสถาบันภาครัฐเพิ่มขึ้น 2 อันดับ คือ จากอันดับที่ 41 ในปี 2544 มาเป็นอันดับที่ 39 ในปี 2545 อย่างไรก็ตาม อันดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของประเทศไทยมีอันดับต่ำลงเล็กน้อย จากอันดับที่ 39 ในปี 2544 มาเป็น

อันดับที่ 41 ในปี 2545 สาเหตุจากการขาดประสิทธิภาพในเรื่องของนวัตกรรม (Innovation) และความก้าวหน้าทาง ICT ที่ยังคงไม่รุดหน้ามากนัก และเมื่อเทียบกับกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน พบว่า ความสามารถในการแข่งขันของไทยอยู่ในระดับปานกลาง โดยอยู่ในอันดับที่สูงกว่าประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย แต่อยู่ในอันดับต่ำกว่าประเทศสิงคโปร์และมาเลเซีย

นอกจากนี้ การจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวมแล้ว WEF ยังได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันระดับจุลภาค โดยเป็นการสำรวจผลการดำเนินงานและความคิดเห็นของบริษัทเอกชนชั้นนำของประเทศ ซึ่งเป็นการพิจารณาจากระดับความก้าวหน้าของแผนปฏิบัติการของบริษัทที่เกี่ยวพันกับระดับทักษะของแรงงาน ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยพื้นฐาน และคุณภาพงานวิจัย รวมทั้ง ปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจตามแนวคิดคุณภาพของปัจจัยการผลิต แนวทางการดำเนินงานของบริษัทและสภาพคู่แข่งัน คุณภาพของความต้องการในประเทศ และระดับของอุตสาหกรรมเชื่อมโยงต่าง ๆ

ตารางที่ 2 อันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย แยกตามกลุ่มปัจจัย ตามผลการจัดอันดับของ WEF

กลุ่มปัจจัย	2544	2545
ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	39	41
- การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ	47	40
- ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	53	52
- การถ่ายทอดเทคโนโลยี	8	5
สถาบันภาครัฐ	41	39
- การแก้ไขปัญหาคอขวดทางกฎหมาย	33	38
- ระดับการคอร์รัปชัน	58	43
สภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ	16	11
- ความมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ	34	8
- ความน่าเชื่อถือของประเทศ	41	45
- ใช้จ่ายภาครัฐต่อ GDP	3	10
ภาพรวม	33	31

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยกับกลุ่มประเทศเอเชีย
ตามผลการจัดอันดับ WEF

กลุ่มปัจจัย	สิงคโปร์	มาเลเซีย	ฟิลิปปินส์	ไทย	อินโดนีเซีย
ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี	17	26	52	41	65
- การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ	20	52	45	40	63
- ความก้าวหน้าทาง IT	5	32	63	52	73
- การถ่ายทอดเทคโนโลยี	-	1	9	5	15
สถาบันภาครัฐ	7	33	70	39	77
- การแก้ไขปัญหาคอขวดเชิงทาง กฎหมาย	9	34	63	38	68
- ระดับการคอร์รัปชัน	5	34	76	43	77
สถานะแวดล้อมทางเศรษฐกิจ	1	20	32	11	53
- เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ	1	7	50	8	45
- ความน่าเชื่อถือของประเทศ	18	37	53	45	74
- รายจ่ายภาครัฐต่อ GDP	11	37	17	10	19
ภาพรวม	4	27	61	31	67

ที่มา : WEF Global Competitiveness Report, 2002

จากข้อมูลของสถาบันจัดอันดับดังกล่าว สามารถนำมาสรุปถึงศักยภาพและ
ความสามารถของประเทศไทยในทุนของประเทศทั้ง 4 ประเภท ได้ดังนี้

1) **ทุนมนุษย์ (Human Capital)** ปัจจุบันประเทศไทยจัดได้ว่ามีศักยภาพทาง
ด้านประชากรในหลายด้าน ได้แก่ โครงสร้างประชากรในวัยทำงานอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ค่าตอบแทน
และสวัสดิการทางด้านแรงงานอยู่ในเกณฑ์ที่ดี มีสัดส่วนการทำงานสูง และไม่สูญเสียกำลังแรง
งานที่มีการศึกษาสูงออกไปทำงานต่างประเทศมาก ขณะเดียวกัน มีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการแก้ไข
และปรับปรุงในหลายด้านเช่น ระดับการศึกษาต่ำ แรงงานที่มีทักษะตามความต้องการทางเศรษฐกิจ
ของประเทศไทยมีไม่มากนัก ซึ่งนำมาสู่ปัญหาการมีผลิตภาพทางด้านแรงงานต่ำ การว่างงานของ
วัยรุ่นสูง และดัชนีการพัฒนามหาวิทยาลัยของประเทศต่ำ เป็นต้น

2) **ทุนทางสังคม (Social Capital)** ประเทศไทยจัดได้ว่ามีข้อได้เปรียบหลายประเทศทางด้านดัชนีค่าครองชีพต่ำ ไม่มีปัญหาการแบ่งแยกทางเพศ เชื้อชาติ และศาสนา ที่สำคัญคือ การมีวัฒนธรรมของประเทศที่เป็นเอกลักษณ์และเป็นที่สนใจของต่างประเทศ ในขณะที่จุดอ่อนทางสังคมของประเทศเป็นเรื่องของความสามารถในการให้บริการทางการแพทย์ ที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างทั่วถึง และการเปิดประเทศมากจนทำให้กระแสโลกาภิวัตน์มีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมของไทยสูง

3) **ทุนทางการเงิน (Financial Capital)** ระบบภาษีที่ประสิทธิภาพของการจัดเก็บและความเหมาะสมของอัตราภาษีเงินได้ของบุคคลธรรมดา เป็นจุดแข็งที่สำคัญของประเทศ เช่นเดียวกับ ปัจจัยทางด้านการลงทุนต่าง ๆ ได้แก่ ดัชนีตลาดทุนที่มีเสถียรภาพ ต้นทุนของการลงทุน และนโยบายการลงทุนที่จูงใจนักลงทุนทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ โดยจุดอ่อนทางการเงินของไทย คือ ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อต่าง ๆ และความเป็นอิสระในการควบคุมและการบริหารจัดการกิจการภายในประเทศของนักลงทุนจากต่างประเทศ

4) **ทุนทางกายภาพ (Physical Capital)** ที่พอจะนับได้ว่าเป็นข้อได้เปรียบของประเทศไทย คือ การมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ถึงแม้จะลดลงมาแล้วก็ตาม ส่วนใหญ่ประเทศไทยขาดศักยภาพทางด้านทุนกายภาพ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ ได้แก่ จำนวนและการใช้ประโยชน์เครื่องคอมพิวเตอร์ต่อประชากรต่ำ ค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและพัฒนาต่ำ ซึ่งจะรวมไปถึงการขาดประสิทธิภาพของการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการวิจัยและพัฒนา การขาดทักษะทางด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร ประชาชนส่วนใหญ่โดยเฉพาะวัยรุ่นไทยขาดความสนใจการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี และการขาดปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี

นอกจากผลการจัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศของ 2 สถาบันดังกล่าวแล้ว ยังได้มีการศึกษาเพื่อจัดกลุ่มศักยภาพอุตสาหกรรมและจัดอันดับความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทย ซึ่งในการศึกษานี้จะยกตัวอย่าง 2 กรณีศึกษา คือ

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการค้าและบริการที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างงาน กระจายรายได้ และหาราย

ได้จากต่างประเทศ โดยประเภทธุรกิจบริการที่ศักยภาพที่กำหนดไว้สอดคล้องกับแนวนโยบายของกระทรวงพาณิชย์ จากรายงานเศรษฐกิจการค้าไทยปี 2543 และแนวโน้มปี 2544 ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ ประกอบด้วย

1.1) ธุรกิจการท่องเที่ยว รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติยังคงเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศ คิดเป็นประมาณร้อยละ 40 ของรายได้จากธุรกิจบริการทั้งหมด และยังคงมีศักยภาพในการแข่งขันเมื่อเทียบกับคู่แข่งชั้นในภูมิภาคเดียวกัน เนื่องจากไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวในเขตร้อนที่มีความหลากหลาย มีแหล่งท่องเที่ยวที่ยังขาดการพัฒนาให้เป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น Long Stay และ MICE เป็นต้น รวมทั้งความมีจุดเด่นทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของประเทศ อาทิ อัญมณีไมตรี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความยิ้มแย้มแจ่มใส ตลอดจนไม่มีปัญหาเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา และการก่อการร้าย

1.2) ธุรกิจภัตตาคาร ซึ่งปัจจุบันมีภัตตาคารไทยในต่างประเทศประมาณ 5,000 แห่ง และภัตตาคารไทยที่พร้อมจะหาระบบแฟรนไชส์ร้านอาหารไทยอีกประมาณ 30 แห่ง โดยได้มีการจัดตั้งบริษัท Global Thai Restaurant (GTR) ขึ้น เพื่อดำเนินการในเรื่องนี้ โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้มีการเปิดร้านอาหารไทยในต่างประเทศมากขึ้นอีกเป็น 6,000 แห่งทั่วโลก และพัฒนาธุรกิจแฟรนไชส์ร้านอาหารไทยในต่างประเทศหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และออสเตรเลีย เป็นต้น

1.3) ธุรกิจบริการด้านสุขภาพ เป็นธุรกิจที่ก่อให้เกิดรายได้จากการให้บริการชาวต่างประเทศด้านสุขภาพของโรงพยาบาลเอกชนในประเทศ ประมาณ 8,400 ล้านบาท ต่อปี ซึ่งเมื่อผนวกกับธุรกิจบริการเพื่อสุขภาพระยะยาว (Long Stay Care) ที่ดำเนินการร่วมกับธุรกิจโรงแรมและที่พัก จะช่วยให้เกิดเงินหมุนเวียนปีละไม่ต่ำกว่า 1,300 ล้านบาท

1.4) ธุรกิจบริการอื่น ๆ ได้แก่ ธุรกิจการศึกษา ธุรกิจบันเทิง ธุรกิจบริการก่อสร้างและออกแบบ และธุรกิจซอฟต์แวร์ ซึ่งได้พัฒนาให้มีความพร้อมทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพสำหรับเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้แก่ประเทศ สำหรับธุรกิจซอฟต์แวร์ บริษัทซอฟต์แวร์ไทยที่มีศักยภาพในการส่งออก ได้พยายามรวมตัวเพื่อร่วมกันขยายตลาดต่างประเทศ โดยในช่วงต้น จะเน้นที่เทคโนโลยีหลัก 3 ด้าน คือ Object Oriented and WAP Related, Oracle Related และ Visual Basic

2) การศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2002) เรื่อง ยุทธศาสตร์การนำเข้าและส่งออก ซึ่งในเอกสารดังกล่าวได้ศึกษาเพื่อกำหนดกลุ่มสินค้าและสินค้าที่มีศักยภาพในการสร้าง Niche ทั้งสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรม โดยวิเคราะห์จากปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) การสร้างรายได้ให้ประเทศ (Contribution to GDP) สัดส่วนการส่งออกโดยรวม และภาวะการแข่งขันด้านตลาด ได้ข้อสรุปดังนี้

2.1) กลุ่มอาหาร เป็นสินค้าที่มีจุดเด่นในด้านมูลค่าเพิ่มที่ค่อนข้างสูง มีการนำเข้าปัจจัยผลิตต่ำและใช้วัตถุดิบภายในประเทศกว่าร้อยละ 80 มีต้นทุนการใช้ทรัพยากรต่ำ จึงมีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และความสามารถในการแข่งขันสูง อีกทั้งยังเป็นตลาดรองรับผลิตผลทางการเกษตรและเป็นแหล่งการจ้างงานมากกว่า 10 ล้านคน ในอุตสาหกรรมอาหารเกษตร และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีโอกาสขยายตัวเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งทางการตลาดของโลกในระดับสูง ทั้งนี้ สามารถแบ่งกลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพในการสร้างประเทศไทยให้เป็น Kingdom of Safe and Quality food ได้เป็น 4 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป กลุ่มธัญพืช กลุ่มสินค้าปศุสัตว์ และกลุ่มผักและผลไม้

2.2) กลุ่มสินค้ายางพาราและผลิตภัณฑ์จากยาง ประเทศไทยผลิตยางธรรมชาติมากที่สุดในโลกถึง 2.3 ล้านตัน ทำให้มีความพร้อมในด้านวัตถุดิบซึ่งเป็นข้อได้เปรียบ ประเด็นจะต้องเร่งสร้างมูลค่าเพิ่มจากยางธรรมชาติให้มากขึ้น (ยางแผ่น ยางแท่ง ยางเครพ น้ำยางข้น) โดยประเทศไทยมีการผลิตยางแปรรูป ส่วนใหญ่ส่งออกร้อยละ 90 และส่วนที่เหลือเป็นการจำหน่ายในประเทศ ซึ่งเป็นการสนับสนุนอุตสาหกรรมต่อเนื่องประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ยางยานพาหนะ ถุงมือยาง ยางรัดของ หลอดและท่อสายพานลำเลียงและส่งกำลัง สินค้ากลุ่มนี้มีมูลค่าเพิ่มโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง มีบทบาทลดลงในโครงสร้างการส่งออกแต่ยังคงมีความสำคัญในด้านสัดส่วนของการส่งออก

2.3) กลุ่มสินค้าแฟชั่น ประกอบด้วย เสื้อผ้าสำเร็จรูป อัญมณีและเครื่องประดับ รองเท้าและชิ้นส่วน เป็นกลุ่มสินค้าที่ได้รับการกำหนดให้บทบาทนำในการผลักดันประเทศไทยไปสู่ ศูนย์กลางเมืองแฟชั่น (Tropical Fashion Center) สินค้ากลุ่มนี้มีจุดเด่นด้านมูลค่าเพิ่มที่อยู่ในระดับปานกลาง และมีสัดส่วนการนำเข้าวัตถุดิบไม่สูงนัก มีบทบาทในการ

สร้างรายได้และการจ้างงานให้กับประเทศอยู่ในระดับสูง รวมทั้ง มีสัดส่วนต่อการส่งออกโดยรวมอยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม สินค้าในกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เข้มข้นจากประเทศคู่แข่งจำนวนมาก

2.4) กลุ่มสินค้าเทคโนโลยี ประกอบด้วย กลุ่มไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ และกลุ่มยานยนต์และชิ้นส่วน กลุ่มไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์เป็นกลุ่มสินค้าที่มีศักยภาพ มีการขยายตัวโดยรวมค่อนข้างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผงวงจรไฟฟ้า ปัจจุบันประเทศไทยยังเสียเปรียบคู่แข่งในด้านต้นทุนการผลิต ความเข้มแข็งของผู้ประกอบการไทย การพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน โดยเฉพาะระบบทดสอบและรับรองมาตรฐาน การเพิ่ม Local Content ในองค์ประกอบของสินค้า รวมทั้งมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาข้อจำกัดเชิงเทคนิคใหม่ ๆ ในตลาดหลัก สำหรับกลุ่มยานยนต์และชิ้นส่วน เป็นส่วนที่ผู้ประกอบการไทยมีขีดความสามารถที่จะพัฒนาอุปกรณ์และส่วนประกอบของรถยนต์ โดยการพัฒนาชิ้นส่วนและอุปกรณ์ทดแทนที่มีคุณภาพและมาตรฐาน (Replacement Equipment Manufacturing)

2.5) กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมพื้นฐาน ประกอบด้วย เหล็ก เหล็กกล้า ผลิตภัณฑ์พลาสติกและเคมีภัณฑ์ กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรมนี้มีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศ

2.6) กลุ่มสินค้าอื่น ๆ ประกอบด้วย กลุ่มสินค้าเฟอร์นิเจอร์ และกลุ่มผลิตภัณฑ์พลาสติก กลุ่มสินค้าเฟอร์นิเจอร์โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเครื่องเรือนไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ มีมูลค่าการส่งออกรวมกว่า 40,000 ล้านบาท ในอดีตที่ผ่านมามูลค่าการส่งออกเครื่องเรือนไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ของไทยมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ยกว่าร้อยละ 20 ปัจจุบันการผลิตเครื่องเรือนไม้และชิ้นส่วนไม้กว่าร้อยละ 70 ใช้ไม้ยางพารา ซึ่งไทยถือเป็นประเทศที่มีไม้ยางพารามากที่สุดประเทศหนึ่ง และมีจำนวนโรงงานที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมไม้ถึงกว่า 8,000 พันโรงงาน และแรงงานกว่า 200,000 คน ถือเป็นอุตสาหกรรมที่ไทยมีศักยภาพที่จะพัฒนา และยังมีข้อได้เปรียบในการแข่งขัน สำหรับกลุ่มผลิตภัณฑ์พลาสติก เป็นอุตสาหกรรมเชื่อมโยงที่สำคัญและสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมอื่น ๆ และนับได้ว่าเป็นข้อต่อสำคัญที่เชื่อมระหว่างอุตสาหกรรมปิโตรเลียมขั้นปลาย ล้วนเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการลงทุนสูงกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ ที่ใช้ผลิตชิ้นส่วนพลาสติก มีทั้งอุตสาหกรรมขนาดเล็ก กลาง และใหญ่เป็นจำนวนมาก

2.4 ทิศทางการพัฒนาขีดความสามารถในระดับสากลของประเทศไทย

จากการทบทวนสถานการณ์แนวโน้มของโลก และการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อสมรรถนะการแข่งขันของประเทศในระยะต่อไป ประกอบกับความสามารถทางการแข่งขันของประเทศ พบว่า สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อภาคการผลิต การค้า และการลงทุนของประเทศไทย โดยสะท้อนถึงสัญญาณเตือนว่า ประเทศไทยตกอยู่ในภาวะที่ถูกบีบจากประเทศที่มีต้นทุนแรงงานถูก และประเทศที่มีระดับเทคโนโลยีที่เหนือกว่า รวมทั้งยังติดอยู่ในกับดักของการเติบโตที่ไร้กำไร ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดจากการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนน้อยกว่า (More for Less) มาเป็นการลงทุนที่ได้มูลค่าตอบแทนที่มากกว่า (More for More Value) ภายใต้ความร่วมมือในทุกกระดับ ทั้งในระดับธุรกิจ ระดับประเทศ และระดับต่างประเทศ ในบริบทของเศรษฐกิจและการเมืองโลกมากขึ้น บนพื้นฐานของเศรษฐกิจระบบคู่ขนาน (Dual Economy) คือ ให้ความสำคัญกับการแสวงหาเงินตราจากต่างประเทศโดยการส่งออก ในขณะเดียวกันก็ต้องเสริมความแข็งแกร่งของเศรษฐกิจภายในประเทศ ให้เป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะต้องอาศัยการพัฒนาองค์ความรู้เป็นสำคัญ เพื่อนำประเทศไปสู่ตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่พึงปรารถนา (Desired Strategic Position) คือ การไปสู่เศรษฐกิจที่มีสมรรถนะสูง โดยมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในระดับสากลของไทย 8 ทิศทาง ที่จะต้องดำเนินการอย่างประสานเชื่อมโยงกัน สำหรับเป็นเครื่องมือในการสร้างสาขาการผลิตและบริการที่มีความสำคัญกับประเทศ ทั้งที่เป็นสินค้าและบริการพื้นฐาน (Foundation Industries) และสินค้าและบริการที่มีศักยภาพและมีโอกาสในการเติบโตจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Growth Opportunities) ได้แก่

- 2.4.1 การสร้างบรรยากาศให้เอื้ออำนวยต่อการประกอบธุรกิจ
- 2.4.2 การสนับสนุนการส่งออกเชิงรุก
- 2.4.3 การชักจูงให้เกิดการลงทุนจากนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ
- 2.4.4 การเสริมสร้างความเข้มแข็งในเศรษฐกิจระดับภูมิภาค
- 2.4.5 การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์
- 2.4.6 การเสริมสร้างศักยภาพด้านบริการโครงสร้างพื้นฐาน
- 2.4.7 การสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้
- 2.4.8 การสร้างความเข้าใจเห็นประโยชน์ร่วมและผนึกกำลังร่วมกัน

ภายใต้ทิศทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในระดับสากลของไทย ทั้ง 8 ทิศทางข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาใน 4 ด้าน ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ภาคการผลิตและบริการ (Real Sector) เศรษฐกิจมหภาค (Macroeconomic) ปัจจัยสนับสนุนพื้นฐาน (Generic Factors) และการสร้างความเข้าใจ ความพร้อม/จิตสำนึก โดยมีแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1) **ภาคการผลิตและบริการ** จากภาวะการผลิตส่วนเกินในโลก ทำให้ประเทศต้องปรับเปลี่ยนมาใช้แนวคิดที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าและบริการที่มีศักยภาพ เพื่อสร้างความแตกต่างและความได้เปรียบทางการแข่งขัน ในขณะเดียวกันการปรับทิศทางการพัฒนาประเทศในลักษณะของเศรษฐกิจระบบคู่ขนานนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการสร้างความเข้มแข็งในอุตสาหกรรมและบริการพื้นฐานด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ จะต้องดำเนินการภายใต้แนวคิดของการทำงานร่วมกันอย่างเป็นบูรณาการ เชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่ายวิสาหกิจ (Cluster) ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการนำไปสู่การสร้าง การแพร่กระจาย และการรับนวัตกรรมเป็นอย่างดี โดยการกำหนดสินค้าและบริการที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศในตลาดโลก (Global Niche) เพื่อการพัฒนาจุดเด่นของสินค้าและบริการไทยให้มีความแตกต่างจากประเทศคู่แข่ง และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ภายใต้ศักยภาพของประเทศที่มีอยู่ โดยเฉพาะวัฒนธรรมซึ่งจะใช้เป็นรากฐานของการแข่งขันได้เป็นอย่างดี (Culture as the Root of Competency) ซึ่งในเบื้องต้นจากการประชุมเชิงปฏิบัติการเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2545 เรื่อง ยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ที่ประชุมเห็นชอบกันการกำหนด Niche ของประเทศไว้ 5 Niches คือ การเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) การเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชีย (Asia Tourism Capital) การเป็นศูนย์กลางแฟชั่นของเอเชีย (Tropical Fashion of Asia) การเป็นฐานการผลิตยานยนต์ของเอเชีย (Detroit of Asia) และการเป็นศูนย์กลางการออกแบบกราฟฟิกของโลก (World Graphic Design Center) รวมทั้ง การพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการพื้นฐาน ที่มุ่งผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นหลัก ซึ่งมีการนำเงินทุนและวัตถุดิบค่อนข้างสูง มีมูลค่าเพิ่มอยู่ในระดับต่ำ แต่เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบอุตสาหกรรมของประเทศโดยรวมในระยะยาว หรือเป็นอุตสาหกรรมและบริการที่สามารถจะรอง

รับแรงงานส่วนเกินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เช่น อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมแบบและแม่พิมพ์ เป็นต้น

2) เศรษฐกิจมหภาค

2.1) จัดทำนโยบายการเงินและการคลังที่เหมาะสม ปัจจัยที่จะส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินนโยบายการเงินและการคลัง คือ การปรับเปลี่ยนนโยบายตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ (Right Timing) โดยการสร้างเสถียรภาพทางการเงิน (Financial Sustainability) ด้วยการรักษาฐานะเงินเฟ้อของประเทศเพื่อป้องกันการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงของวัฏจักรเศรษฐกิจ และการจัดทำงบประมาณแบบสมดุล (Balanced Budget) โดยเฉพาะแนวโน้มในอนาคตที่ภาระด้านงบประมาณของประเทศจากการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างประชากร และการดำเนินงานตามกรอบนโยบายรัฐบาลในโครงการที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของประชาชน ในขณะเดียวกันต้องพิจารณาปรับโครงสร้างอัตราภาษีให้เอื้อต่อการพัฒนา Niche และอุตสาหกรรมพื้นฐานที่กำหนดไว้

2.2) การสนับสนุนให้มีการลงทุน ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศมากขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาข้อจำกัดทางงบประมาณของรัฐ และลดปัญหาหนี้สาธารณะลง รวมทั้งเพื่อนำไปสู่การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ภาคธุรกิจเพื่อเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ในขณะที่ภาครัฐควรมีบทบาทลดลง การสนับสนุนให้เกิดการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการลงทุนและบทบาทของรัฐในการกระตุ้นการลงทุน การสร้างวิธีการชักนำการลงทุนที่มีความโปร่งใส โดยใช้สิ่งจูงใจด้านเงินกู้และมาตรการการเงินอื่น ๆ การทำการตลาดโดยตรงกับนักลงทุนที่มีศักยภาพทั้งในและนอกประเทศ และการสร้างสิ่งแวดล้อมของการลงทุนภายในประเทศผ่านกลไกเงินกองทุน เพื่อการลงทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน หรือออกพันธบัตรชุมชน เป็นต้น

2.3) การสนับสนุนการส่งออกเชิงรุก เพื่อช่วยส่งเสริมโอกาสในการส่งออกสินค้าและบริการที่กำหนดไว้ และสนับสนุนอย่างจริงจังในการลดอุปสรรคทางการค้า โดยจัดให้มีการส่งเสริมการส่งออกตามแผนการค้า ที่ได้มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับการขยายตัวทางการค้า สร้างความรู้ด้านการตลาดและชี้โอกาสทางการค้าสำหรับตลาดใหม่ สร้างความพร้อมในการส่งออก และสนับสนุนการพัฒนาเครื่องหมายการค้า เป็นต้น

2.4) สร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ ข้อจำกัดทางการค้าที่เกิดขึ้นจากเงื่อนไขการเป็นสมาชิกขององค์ระดับโลก รวมทั้งการแสวงหาอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศพัฒนาแล้ว ทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกระดับ โดยเฉพาะในระดับภูมิภาค เพื่อสร้างพลังต่อรองในการเจรจาออกเหนือจากการพัฒนาโลกของการเจรจาการค้าระหว่างประเทศให้มีประสิทธิภาพ

3) **ปัจจัยสนับสนุนพื้นฐาน** ครอบคลุมทรัพยากรมนุษย์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐาน และการบริหารจัดการ ซึ่งจะต้องเตรียมปัจจัยสนับสนุนเหล่านี้ให้มีความพร้อมต่อการส่งเสริมผลิตภาพของภาคการผลิตและบริการ โอกาสที่ประเทศไทยจะสามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก นอกเหนือจากการกำหนดสินค้าและบริการที่มีศักยภาพแล้ว จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มผลิตภาพ โดยการลดต้นทุนการผลิตที่เกิดจากประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิต ได้แก่ แรงงาน พลัง และปัจจัยอื่น ๆ อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการบริหารจัดการ พร้อมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องของการพัฒนานวัตกรรม เพื่อให้เกิดความแตกต่างของสินค้าและบริการอย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว สามารถตอบสนองต่อความต้องการทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ โดย

3.1) การพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ ทั้งทักษะฝีมือและการศึกษา โดยการกำหนดนโยบายและแผนงานทางด้านแรงงานที่ชัดเจนและสอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจ เพื่อรองรับปัญหาการว่างงานในภาคอุตสาหกรรม การอพยพแรงงานที่มีฝีมือไปต่างประเทศ และการอพยพแรงงานต่างด้าวที่มีความรู้และทักษะฝีมือต่ำมาจากภายนอกประเทศ ซึ่งในเศรษฐกิจโลกที่เน้นฐานความรู้ ปัจจัยด้านทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความสามารถในการแข่งขัน โดยกระตุ้นให้ผู้ประกอบการ แรงงาน หน่วยงานฝึกอบรม และสถาบันการศึกษาวางแผนร่วมกันในการผลิตแรงงานที่มีทักษะฝีมือตามความต้องการ ในจำนวนที่พอเพียงสำหรับอุตสาหกรรมหลัก รวมทั้งฝึกอบรมกำลังแรงงานให้มีความรู้และทักษะให้สามารถรองรับการจ้างงานในปัจจุบัน และมีศักยภาพที่จะปรับเปลี่ยนตามเทคโนโลยีในอนาคต โดยต้องพิจารณาดำเนินการตามความต้องการของผู้ประกอบการเป็นสำคัญ และต้องมีกระบวนการพัฒนาแรงงานดังกล่าวให้สามารถเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) รวมทั้งสร้างโอกาสให้แก่ประชากรวัยหนุ่มสาวได้รับการจ้างงาน โดยใช้กลยุทธ์การพัฒนาและการจ้างงานที่เน้นการให้การศึกษา การถ่ายทอดประสบการณ์ และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการจ้าง

งานที่สำคัญ ซึ่งรัฐบาลจะต้องเข้ามาแทรกแซง โดยพัฒนาการเรียนรู้และเพิ่มทักษะผ่านการศึกษา ทั้งในและนอกระบบ ทั้งนี้เนื้อหาจะครอบคลุมทักษะที่ต้องการทั้งในปัจจุบันและอนาคต วิธีการจะรวมถึงการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในวงกว้าง การฝึกงาน การศึกษาทางไกล และการฝึกอบรมตามความต้องการของธุรกิจ ซึ่งจะต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะฝีมือในระดับสูงของกำลังแรงงาน

3.2) สนับสนุนนโยบายการลงทุนที่ก่อให้เกิดผลิตภาพที่สูงขึ้น ซึ่งจะต้องมีการทบทวนและปรับปรุงนโยบายส่งเสริมการลงทุน ให้สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการสร้างให้เกิดการพัฒนาผลิตภาพในทุกด้านอย่างเต็มที่ กระตุ้นธุรกิจให้มีการลงทุนที่เหมาะสม โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ ๆ และมีการถ่ายทอดเทคโนโลยีควบคู่ไปกับการพัฒนาคุณภาพแผนการมุ่งใช้สิทธิประโยชน์เป็นเครื่องมือหลักเช่นที่ผ่านมา

3.3) การเสริมสร้างศักยภาพด้านบริการโครงสร้างพื้นฐาน โดยการกำหนดกลยุทธ์ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจทั้งด้านกายภาพ สังคม และที่สำคัญการใช้เทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารในการสร้างเศรษฐกิจข่าวสาร เพื่อสร้างอำนาจให้แก่ภาคธุรกิจ รวมทั้งสนับสนุนภาคธุรกิจให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และลดต้นทุนทางการผลิต ตลอดจนเพื่อรองรับกับการเติบโตของเมืองที่ใหญ่ขึ้นจากการอพยพแรงงานในอนาคต

3.4) การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในภาคธุรกิจได้อย่างเต็มที่ โดยการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความต้องการงานวิจัยและพัฒนาของภาคธุรกิจและการสนับสนุนทางวิชาการ การกำหนดกลยุทธ์การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ให้ความสำคัญกับขอบเขตการวิจัยและพัฒนาทั้งในธุรกิจเดียวกัน และระหว่างสาขาต่าง ๆ เช่น การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน การพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ และการพัฒนา GMOs เป็นต้น ทั้งเพื่อตอบสนองต่อการพัฒนา Niches และการวางรากฐานของการเป็นเศรษฐกิจฐานองค์ความรู้ของประเทศในอนาคต

3.5) การบริหารจัดการ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถบริหารธุรกิจให้มีผลิตภาพสูงขึ้น โดยควรเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึก ของการเพิ่มผลิตภาพให้เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการอย่างกว้างขวาง รวมทั้งส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรมของผู้ประกอบการ

ที่เข้มแข็ง โดยการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐ ผู้ประกอบการ สถาบันการศึกษา ชุมชน และสื่อต่าง ๆ โดยการศึกษานโยบายปฏิบัติหรือนโยบายดำเนินการที่ดีที่สุดของธุรกิจต่าง ๆ เพื่อนำมาขยายผลและประยุกต์ใช้ในธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การผลิตผลิตภัณฑ์และกระบวนการทำงานแบบใหม่ และที่สำคัญ คือ การสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นทั้งในภาครัฐและเอกชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้ความร่วมมือที่เกิดขึ้นในทุกระดับมีความยั่งยืน ซึ่งรัฐจะต้องเข้าไปสร้างความรู้ ความเข้าใจและการยอมรับของคนทั้งประเทศ ควบคู่กับการส่งเสริมและกำกับให้มีการดำเนินการตามหลักของธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด ทั้งในส่วนการบริหารงานของภาครัฐ และของภาคธุรกิจเอกชน

3.6) การพัฒนานวัตกรรม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบอุตสาหกรรมและบริการ ที่จะช่วยให้เกิดการเติบโตและขยายตัวทางเศรษฐกิจ ดังนั้น จึงต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบนวัตกรรม โดยการระดับสรรพกำลังทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างวัฒนธรรมของการสร้างนวัตกรรมและการออกแบบ รวมถึงผนวกช่องทางไปสู่การพาณิชย์ด้วย กลยุทธ์ที่ดีที่สุดสำหรับการสร้างความเข้มแข็ง คือ การทำให้องค์ประกอบของระบบนวัตกรรมทั้งหมดทำงาน (การลงทุน การกำหนดขอบเขตกรวิจัยและพัฒนา การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จัดทำโครงการสาธิต และการใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์) ไม่ใช่ทำงานเพียงบางส่วน

4) การสร้างความเข้าใจ และความพร้อม/จิตสำนึก เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดข้อมูลข่าวสารที่ครบถ้วนในการตัดสินใจเพื่อสนับสนุนการแข่งขัน และเพื่อปรับตัวให้ทันต่อความรวดเร็วของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งจะครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ การสร้างองค์ความรู้ การขยายความคิด และการสาธิตวิธีทาง โดยจะต้องดำเนินการร่วมกันทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ สถาบันการศึกษา และประชาชน ในประเด็นหลัก ๆ เช่น การเพิ่มผลิตภาพ การสร้างธรรมาภิบาลของภาครัฐและเอกชน และการรวมกลุ่มวิสาหกิจ เป็นต้น

บทที่ 3

ศักยภาพแรงงานไทยในปัจจุบัน

3.1 ภาวะการทำงานของประชากร

3.1.1 โครงสร้างกำลังแรงงาน

ผลการสำรวจในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 พบว่า มีจำนวนประชากรรวมทั้งสิ้น 64.76 ล้านคน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานประมาณ 34.95 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 54.0 ของประชากร (ชายร้อยละ 60.5 และหญิงร้อยละ 47.5) เป็นผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน 14.07 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.7 (ชายร้อยละ 14.8 และหญิงร้อยละ 28.6) สำหรับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี มีจำนวน 15.74 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 24.3 (ชายร้อยละ 24.7 และหญิงร้อยละ 23.9) สำหรับกลุ่มผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน แยกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้มีงานทำ จำนวน 33.75 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 96.6 ของกำลังแรงงานทั้งหมด (ชายร้อยละ 96.9 หญิงร้อยละ 96.1)
- 2) ผู้ว่างงาน หมายถึง ผู้ไม่มีงานทำและพร้อมที่จะทำงาน มีจำนวน 8.3 แสนคน หรือคิดเป็นอัตราการว่างงาน ร้อยละ 2.4 (ชายร้อยละ 2.4 และหญิงร้อยละ 2.3)
- 3) ผู้ที่รอฤดูกาล หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้ทำงานและไม่พร้อมที่จะทำงาน เนื่องจากจะรอทำงานในฤดูกาลต่อไป จำนวน 3.7 แสนคน คิดเป็นร้อยละ 1.0 (ชายร้อยละ 0.7 และหญิงร้อยละ 1.6)

ตารางที่ 4 จำนวนประชากร จำแนกตามสถานภาพแรงงาน และกำลังแรงงาน

หน่วย : ล้านคน

สถานภาพแรงงาน ปี 2547	มกราคม	กุมภาพันธ์		
		รวม	ชาย	หญิง
ประชากรรวม	64.58	64.76	32.25	32.51
1. ประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป	48.87	49.02	24.28	24.74
1.1 ผู้อยู่ในกำลังแรงงาน	34.65	34.95	19.51	14.44
1.1.1 ผู้มีงานทำ	33.00	33.75	18.91	14.84
1.1.2 ผู้ว่างงาน	1.28	0.83	0.47	0.36
1.1.3 ผู้ที่รอฤดูกาล	0.37	0.37	0.13	0.24
1.2 ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน	14.22	14.07	4.77	9.30
2. ประชากรอายุต่ำกว่า 15 ปี	15.71	15.74	7.97	7.77
อัตราการว่างงาน	3.7	2.4	2.4	2.3

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3.1.2 ภาวะการมีงานทำของประชากร

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการทำงานของประชากรเดือนกุมภาพันธ์ 2547 พบว่า จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งสิ้น 33.75 ล้านคน (ชาย 18.91 ล้านคน และหญิง 14.84 ล้านคน) เป็น คนทำงานภาคเกษตรกรรมประมาณ 11.61 ล้านคน หรือร้อยละ 34.4 ของผู้มีงานทำ (ชาย 6.93 ล้านคน และหญิง 4.68 ล้านคน) และทำงานนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 22.14 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 65.6 ของผู้มีงานทำ (ชาย 11.98 ล้านคน และหญิง 10.16 ล้านคน)

เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว ผู้มีงานทำเพิ่มขึ้นประมาณ 9.4 แสนคน ผู้มีงานทำนอกภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นประมาณ 1.12 ล้านคน โดยเพิ่มขึ้นจาก 21.02 ล้านคน เป็น 22.14 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นการเพิ่มขึ้นในสาขาการผลิตมากที่สุด ประมาณ 3.1 แสนคน รองลงมาเป็นสาขาการขนส่ง ขยายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ รถจักรยานยนต์ และของใช้ส่วนบุคคลและครุภัณฑ์ประมาณ 2.5 แสนคน สาขาการก่อสร้างประมาณ 2.3 แสนคน สาขากิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจให้เช่าและธุรกิจอื่น ๆ ประมาณ 1.0 แสนคน

สาขาโรงแรมและภัตตาคารประมาณ 9 หมื่นคน สาขาการศึกษาประมาณ 5 หมื่นคน สาขาการขนส่ง คมนาคม และคลังสินค้าประมาณ 4 หมื่นคน ส่วนสาขาการบริหารราชการแผ่นดินรวมประกันสังคมภาคบังคับลดลงประมาณ 3 หมื่นคน สำหรับผู้มีงานทำในภาคเกษตรกรรมลดลงประมาณ 1.8 แสนคน คือ ลดลงจาก 11.79 ล้านคน เป็น 11.61 ล้านคน

ตารางที่ 5 จำนวนผู้มีงานทำ จำแนกตามสาขาอุตสาหกรรม

หน่วย : ล้านคน

อุตสาหกรรม	2546		2547			
	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.		
				รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	32.71	32.81	33.00	33.75	18.91	14.84
1. สาขาเกษตรกรรม	12.49	11.79	11.90	11.61	6.93	4.68
1.1 การเกษตร การล่าสัตว์ และการป่าไม้	12.02	11.28	11.49	11.17	6.55	4.62
1.2 การประมง	0.47	0.51	0.41	0.44	0.38	0.06
2. สาขาอุตสาหกรรม	20.22	21.02	21.10	22.14	11.98	10.16
2.1 การผลิต	5.78	5.73	5.70	6.04	2.88	3.16
2.2 การก่อสร้าง	1.87	1.99	2.10	2.22	1.96	0.26
2.3 การขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ และของใช้ส่วนบุคคลและครัวเรือน	5.13	5.43	5.22	5.68	3.00	2.68
2.4 โรงแรมและภัตตาคาร	2.04	2.25	2.34	2.34	0.86	1.48
2.5 การขนส่ง คมนาคม และคลังสินค้า	1.13	1.15	1.16	1.19	1.01	0.18
2.6 กิจกรรมด้านอสังหาริมทรัพย์ ธุรกิจให้เช่า และธุรกิจอื่น ๆ	0.57	0.54	0.60	0.64	0.39	0.25
2.7 การบริหารราชการแผ่นดิน รวมประกันสังคมภาคบังคับ	0.89	1.00	0.97	0.97	0.63	0.34
2.8 การศึกษา	1.00	1.03	1.07	1.08	0.48	0.60
2.9 อื่น ๆ	1.81	1.90	1.94	1.98	0.77	1.21

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาถึงชั่วโมงทำงานของผู้มีงานทำต่อสัปดาห์ในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 พบว่า ส่วนใหญ่ทำงานตั้งแต่ 35 ชั่วโมงขึ้นไปต่อสัปดาห์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นผู้ทำงานเต็มทีในเรื่อง ชั่วโมงทำงาน มีจำนวน 27.87 ล้านคน หรือร้อยละ 82.6 ของผู้มีงานทำทั้งสิ้น (ชายร้อยละ 82.7 และหญิงร้อยละ 82.4) และผู้ทำงาน 1-34 ชั่วโมง มีจำนวน 5.07 ล้านคน หรือร้อยละ 15.0 (ชาย ร้อยละ 14.3 และหญิงร้อยละ 15.9) สำหรับผู้ที่ไม่ได้ทำงานในสัปดาห์สำรวจ (ระหว่าง 7 วันก่อน วันสัมภาษณ์) แต่เป็นผู้มีงานประจำซึ่งถือว่าในสัปดาห์สำรวจไม่มีชั่วโมงทำงาน มีจำนวน 8.1 แสนคน หรือร้อยละ 2.4 (ชายร้อยละ 3.0 และหญิงร้อยละ 1.7) เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน ของปีที่แล้ว จะเห็นว่าจำนวนของผู้ที่ทำงานตั้งแต่ 35 ชั่วโมงขึ้นไป เพิ่มขึ้นประมาณ 8.1 แสนคน คือ เพิ่มขึ้นจาก 27.06 ล้านคน เป็น 27.87 ล้านคน ผู้ที่ทำงาน 1-34 ชั่วโมง เพิ่มขึ้นประมาณ 2.7 แสนคน ส่วนผู้ที่ไม่ได้ทำงานในสัปดาห์สำรวจ (0 ชั่วโมง) ลดลงประมาณ 1.4 แสนคน

ตารางที่ 6 จำนวนผู้มีงานทำ จำแนกตามชั่วโมงทำงานต่อสัปดาห์

หน่วย : ล้านคน

ชั่วโมงทำงาน	2546		2547			
	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.		
				รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	32.71	32.81	33.00	33.75	18.91	14.84
0 ชั่วโมง	1.38	0.95	1.03	0.81	0.56	0.25
1-34 ชั่วโมง	11.02	4.80	9.55	5.07	2.71	2.36
35 ชั่วโมงขึ้นไป	20.31	27.06	22.42	27.87	15.64	12.23

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

3.1.3 ภาวะการว่างงานของประชากร

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 จำนวนผู้ว่างงานมีประมาณ 8.3 แสนคน (ชาย 4.7 แสนคน และหญิง 3.6 แสนคน) คิดเป็นอัตราการว่างงานร้อยละ 2.4 (ชายร้อยละ 2.4 และหญิง ร้อยละ 2.3) และถ้าพิจารณาเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว จำนวนของผู้ว่างงาน เพิ่มขึ้นประมาณ 5 หมื่นคน โดยภาคใต้เพิ่มขึ้นมากที่สุดประมาณ 5 หมื่นคน ภาคเหนือ ประมาณ 4 หมื่นคน และภาคตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ 1 หมื่นคน ส่วนกรุงเทพมหานคร

และภาคกลางลดลงประมาณ 4 หมื่นคน และ 1 หมื่นคน ตามลำดับ ถ้าพิจารณาการว่างงานในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 เป็นรายภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการว่างงานสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 3.6 รองลงมา คือ ภาคเหนือ ร้อยละ 2.5 ภาคใต้ ร้อยละ 2.4 ภาคกลาง ร้อยละ 1.3 และกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 1.2

เมื่อเปรียบเทียบอัตราการว่างงานของแต่ละภาค กับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่แล้ว พบว่า อัตราการว่างงานทั่วประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.1 โดยภาคใต้เพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ร้อยละ 1.2 ภาคเหนือเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.6 ขณะที่กรุงเทพมหานครและภาคกลางลดลง ร้อยละ 1.1 และร้อยละ 0.2 ตามลำดับ ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนืออัตราการว่างงานไม่เปลี่ยนแปลง

ตารางที่ 7 จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามภาค

หน่วย : ล้านคน

ภาค	2546		2547			
	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.		
				รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม (จำนวนผู้ว่างงาน)	1.15	0.78	1.28	0.83	0.47	0.36
กรุงเทพมหานคร	0.14	0.10	0.09	0.06	0.03	0.03
ภาคกลาง	0.18	0.12	0.19	0.11	0.08	0.03
ภาคเหนือ	0.20	0.12	0.26	0.16	0.08	0.08
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	0.51	0.38	0.65	0.39	0.21	0.18
ภาคใต้	0.12	0.06	0.09	0.11	0.07	0.04
ยอดรวม (อัตราผู้ว่างงาน : ร้อยละ)	3.4	2.3	3.7	2.4	2.4	2.3
กรุงเทพมหานคร	3.1	2.3	2.0	1.2	1.1	1.3
ภาคกลาง	2.2	1.5	2.3	1.3	1.7	0.8
ภาคเหนือ	3.1	1.9	4.0	2.5	2.3	2.7
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.7	3.6	6.0	3.6	3.4	3.9
ภาคใต้	2.8	1.2	1.9	2.4	2.6	2.1

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะที่น่าสนใจของผู้ว่างงาน จากผลการสำรวจในเดือน กุมภาพันธ์ 2547 พบว่า มีจำนวนผู้ว่างงานประมาณ 8.3 แสนคน เป็นผู้ว่างงานที่ไม่เคยทำงานมาก่อนประมาณ 2.2 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 26.5 ของผู้ว่างงานทั้งสิ้น ส่วนผู้ว่างงานที่เคยทำงานมาก่อนมีประมาณ 6.1 แสนคน หรือคิดเป็นร้อยละ 73.5 โดยว่างงานมาจากภาคเกษตรกรรมประมาณ 2.7 แสนคน และนอกภาคเกษตรกรรมประมาณ 3.4 แสนคน ซึ่งประกอบด้วย สาขาการผลิต และสาขาการขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์และของใช้ส่วนบุคคลและครัวเรือนจำนวนเท่ากันประมาณ 9 หมื่นคน สาขาการก่อสร้างประมาณ 7 หมื่นคน สาขาการโรงแรมและภัตตาคารประมาณ 4 หมื่นคน ที่เหลือมาจากสาขาอุตสาหกรรมอื่น ๆ

ตารางที่ 8 จำนวนผู้ว่างงาน จำแนกตามประสบการณ์การทำงานและสาขาอุตสาหกรรมที่เคยทำ

หน่วย : ล้านคน

อุตสาหกรรมที่เคยทำ	2546		2547			
	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.		
				รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	1.15	0.78	1.28	0.83	0.47	0.36
ไม่เคยทำงานมาก่อน	0.28	0.17	0.30	0.22	0.11	0.11
เคยทำงานมาก่อน	0.87	0.61	0.98	0.61	0.36	0.25
1. สาขาเกษตรกรรม	0.41	0.28	0.41	0.27	0.12	0.15
2. สาขานอกเกษตรกรรม	0.46	0.33	0.57	0.34	0.24	0.10
2.1 การผลิต	0.16	0.10	0.20	0.09	0.07	0.02
2.2 การก่อสร้าง	0.09	0.07	0.15	0.07	0.06	0.01
2.3 การขายส่ง ขายปลีก ซ่อมแซมยานยนต์ และของใช้ส่วนบุคคลและครัวเรือน	0.07	0.06	0.08	0.09	0.06	0.03
2.4 โรงแรมและภัตตาคาร	0.04	0.03	0.04	0.04	0.02	0.02
2.5 อื่น ๆ	0.10	0.07	0.10	0.05	0.03	0.02

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาที่สำเร็จของผู้ว่างงานจำนวน 8.3 แสนคน พบว่า ระดับการศึกษาที่มีผู้ว่างงานมากที่สุด คือ ระดับประถมศึกษาประมาณ 2.0 แสนคน รองลงมา

เป็นระดับอุดมศึกษาประมาณ 1.8 แสนคน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นประมาณ 1.7 แสนคน ผู้ไม่มีการศึกษาและต่ำกว่าประถมศึกษาประมาณ 1.6 แสนคน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายประมาณ 1.2 แสนคน

ตารางที่ 9 จำนวนผู้ว่างงาน จำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ

หน่วย : ล้านคน

ระดับการศึกษาที่สำเร็จ	2546		2547			
	ม.ค.	ก.พ.	ม.ค.	ก.พ.		
				รวม	ชาย	หญิง
ยอดรวม	1.15	0.78	1.28	0.83	0.47	0.36
1. ไม่มีและต่ำกว่าประถมศึกษา	0.25	0.14	0.28	0.16	0.06	0.10
2. ประถมศึกษา	0.34	0.26	0.33	0.20	0.14	0.06
3. มัธยมศึกษาตอนต้น	0.23	0.15	0.29	0.17	0.12	0.05
4. มัธยมศึกษาตอนปลาย	0.16	0.11	0.19	0.12	0.05	0.07
5. อุดมศึกษา	0.17	0.12	0.19	0.18	0.10	0.08
6. อื่น ๆ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

จากผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรในเดือนกุมภาพันธ์ 2547 พบว่า ภาวะการว่างงานของประชากรเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันกับปีที่แล้ว ซึ่งปัญหาที่สำคัญประกอบด้วยสภาวะของความแห้งแล้งที่ยังคงเป็นปัญหาของประเทศ และในขณะนี้ได้เริ่มกระจายครอบคลุมไปในหลายจังหวัด รวมทั้งในหลายพื้นที่ได้ประสบกับปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคของประชาชน ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานของประชาชนในจังหวัดภาคใต้ได้อย่างค่อนข้างชัดเจน จากตัวเลขอัตราการว่างงานของประชากรในภาคใต้ที่เพิ่มสูงขึ้นเท่าตัว

3.1.4 ภาวะการทำงานต่ำกว่าระดับของประชากร

ในเรื่องการทำงานของประชากร นอกจากปัญหาการว่างงานแล้ว ยังมีปัญหาเกี่ยวกับผู้มีงานทำบางส่วนที่ทำงานได้อย่างไม่เต็มที่ เรียกว่า การทำงานต่ำระดับ (Under

employment) เช่น การทำงานต่ำระดับด้านเวลา พิจารณาจากผู้มีงานทำที่ทำงานน้อยกว่า 35 ชั่วโมง และมีความต้องการที่จะทำงานเพิ่ม พบว่า มีสัดส่วนค่อนข้างน้อย คือ ร้อยละ 1.7 ในปี 2545 และลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในปี 2546 เมื่อจำแนกตามกลุ่มอาชีพ พบว่า ผู้มีงานทำอาชีพเกษตรกรรม และอาชีพพื้นฐานมีการทำงานต่ำกว่าระดับด้านเวลามากที่สุด ร้อยละ 2.4 และ 2.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 การทำงานต่ำระดับ จำแนกตามอาชีพ พ.ศ. 2546

ผู้มีงานทำตามอาชีพ	การทำงานต่ำระดับ			
	2545		2546	
	เวลา	การศึกษา	เวลา	การศึกษา
รวม	1.7	9.7	1.5	10.6
ผู้บริหาร	0.7	6.7	0.6	11.6
ผู้ประกอบวิชาชีพ	0.5	6.2	0.3	7.0
เสมียน	0.3	4.5	0.1	3.1
กรรค่าและบริการ	0.6	7.8	0.5	8.0
เกษตร	2.6	13.1	2.4	14.3
ช่างเทคนิค	0.8	8.3	0.3	4.1
ช่างฝีมือ	1.3	7.2	1.2	9.6
ช่างโรงงานและเครื่องจักร	0.6	8.6	0.5	8.0
อาชีพพื้นฐาน (ผู้ขายสินค้าตามข้างถนน ผู้ขายสินค้าแบบเคาะประตูบ้าน คนงานรับจ้างทั่วไป คนรับใช้ ยาม คนส่งของ เป็นต้น)	2.3	6.6	2.2	7.2

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ส่วนการทำงานต่ำระดับอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า การทำงานต่ำระดับด้านการศึกษา หมายถึง การที่ผู้มีงานทำทำงานที่ต่ำกว่าวุฒิการศึกษาที่สำเร็จ การทำงานต่ำระดับด้านการศึกษาของคนไทยในปี 2546 มีอัตราเพิ่มขึ้น ร้อยละ 9.7 ในปี 2545 เป็นร้อยละ 10.6 ของผู้อยู่ในกำลังแรงงาน เมื่อพิจารณาตามกลุ่มอาชีพ จะเห็นว่าส่วนใหญ่มีการทำงานต่ำระดับด้านการศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะการที่รัฐบาลมีความพยายามที่จะเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาความ

ยากจนของประเทศ โดยใช้นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้า เช่น โครงการหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการธนาคารประชาชน และโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการรายใหม่ เป็นต้น ซึ่งโครงการเหล่านี้น่าจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น ถึงแม้จะเป็นงานที่ไม่ตรงหรือต่ำกว่าระดับการศึกษาที่ตนสำเร็จก็ตาม โดยเฉพาะกลุ่มอาชีพผู้บริหารและช่างฝีมือ เป็นกลุ่มอาชีพที่มีการทำงานต่ำกว่าระดับด้านการศึกษาเพิ่มขึ้นมากขั้นที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะกลุ่มอาชีพผู้บริหารนั้นประกอบด้วยผู้ประกอบการส่วนตัวขนาดเล็ก ที่คาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากในช่วงปี 2545 และ 2546 ที่ผ่านมา ขณะเดียวกันยังมีผู้มีงานทำบางส่วนที่เคยทำงานต่ำกว่าระดับกว่าวุฒิการศึกษาของตนเอง เมื่อภาวะเศรษฐกิจดีขึ้นก็มีโอกาสที่จะปรับการทำงานให้เหมาะสมกับการศึกษาของตนเองด้วย ได้แก่ ช่างเทคนิค เสมียน และช่างโรงงานและเครื่องจักร เป็นต้น

3.2 แนวโน้มตลาดแรงงานและการจ้างงาน

3.2.1 แนวโน้มตลาดแรงงาน

จากการประมาณความต้องการแรงงานในประเทศ จำแนกตามระดับการศึกษาในช่วงปี 2540-2549 ของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) พบว่า ในช่วง 5 ปีแรก (พ.ศ. 2540-2544) ซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ความต้องการแรงงานโดยรวมมีแนวโน้มที่ลดลงจากประมาณ 31.83 ล้านคน ในปี 2540 เหลือเพียง 30.88 ล้านคนในปี 2544 แต่ถ้าวแยกพิจารณาในสัดส่วนของระดับการศึกษาต่าง ๆ แล้วจะพบว่า ความต้องการแรงงานที่ลดลงนั้นปรากฏอยู่ในระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่าเท่านั้น โดยในส่วนนี้มีปริมาณความต้องการที่ลดลงถึง 2.5 ล้านคน ในขณะที่ความต้องการแรงงานในระดับการศึกษาอื่น ๆ มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นทั้งหมด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกำลังแรงงานที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไปอยู่ในระบบการศึกษาเพิ่มขึ้น สาเหตุหนึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี

สำหรับในช่วง 5 ปีหลัง (พ.ศ. 2545-2549) ซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ความต้องการแรงงานรวมของประเทศมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นขึ้นมา คือ จากประมาณ 31.05 ล้านคนในปี 2545 เป็นประมาณ 31.72 ล้านคน ในปี 2549 โดยในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 นี้ ความต้องการแรงงานที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาตอนปลายและต่ำกว่ายังคงมีทิศทางลดลง คือ จากเดิม 24.03 ล้านคนในปี 2540 เหลือเพียงประมาณ 19.29 ล้านคน ในปี 2549 หรือลดลงถึง

กว่า 4.74 ล้านคนในช่วง 10 ปี สำหรับความต้องการในระดับการศึกษาอื่น ๆ เพิ่มขึ้นทุกระดับ ตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา แต่คาดว่าจะไม่เพียงพอที่จะดูดซับอุปทานแรงงานได้ทั้งหมด

ตารางที่ 11 การคาดประมาณความต้องการแรงงานทั้งประเทศ จำแนกตามระดับการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544)

หน่วย : พันคน

ระดับการศึกษา	ปี 2540	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544
ประถมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า	24,026.7	22,975.5	22,377.0	21,938.9	21,507.4
มัธยมศึกษาตอนต้นและฝึกวิชาชีพ	3,371.1	3,385.4	3,481.6	3,620.4	3,769.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1,061.3	1,111.8	1,190.1	1,287.5	1,512.3
อาชีวศึกษาตอนต้น (ปวช.)	856.2	857.6	880.3	916.3	997.9
อนุปริญญาและปริญญาตรี สายวิชาการ	1,112.7	1,169.8	1,250.6	1,349.2	1,456.5
ปวส. ปริญญาตรี สายวิชาชีพ	658.0	700.0	762.5	840.5	928.1
การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี	120.0	126.1	134.1	143.6	153.8
ฝึกหัดครู (ปกส.สูง และปริญญาตรี)	623.5	642.7	665.0	689.9	715.7
รวม	31,829.5	30,969.0	30,741.3	30,786.2	30,881.1

ตารางที่ 12 การคาดประมาณความต้องการแรงงานทั้งประเทศ จำแนกตามระดับการศึกษา ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549)

หน่วย : พันคน

ระดับการศึกษา	ปี 2540	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544
ประถมศึกษาตอนปลายหรือต่ำกว่า	21,101.6	20,682.1	20,227.7	19,763.4	19,291.3
มัธยมศึกษาตอนต้นและฝึกวิชาชีพ	3,927.8	4,087.1	4,240.8	4,393.1	4,545.3
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1,512.3	1,636.3	1,766.0	1,901.3	2,044.2
อาชีวศึกษาตอนต้น (ปวช.)	997.9	1,040.0	1,081.5	1,122.3	1,163.8
อนุปริญญาและปริญญาตรี สายวิชาการ	1,572.8	1,694.8	1,823.9	1,956.1	2,094.6
ปวส. ปริญญาตรี สายวิชาชีพ	1,026.0	1,132.7	1,248.4	1,372.9	1,508.5
การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี	164.6	175.8	187.7	199.6	212.0
ฝึกหัดครู (ปกส.สูง และปริญญาตรี)	742.7	770.3	798.8	827.6	857.3
รวม	31,045.7	31,218.9	31,374.7	31,536.4	31,716.9

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

การเปรียบเทียบระหว่างอุปทานและอุปสงค์ของแรงงานในประเทศ ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2540-2549) พบว่า ในภาพรวมของตลาดแรงงานในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) คาดว่าจะมีแรงงานส่วนเกินอยู่ประมาณ 3.14 ล้านคนต่อปี (เฉลี่ยในแผน) โดยจะมีอุปทานแรงงานรวม 34.18 ล้านคนต่อปี ในขณะที่ความต้องการแรงงานของตลาดจะมีเพียง 31.04 ล้านคนต่อปี และเป็นที่น่าสังเกตว่าปริมาณของอุปสงค์และอุปทานในแต่ละระดับการศึกษา จะมีปริมาณที่ใกล้เคียงกันโดยตลอด เพียงแต่ปริมาณของอุปทานจะมากกว่าความต้องการในทุก ระดับการศึกษา

สำหรับในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) การเปรียบเทียบระหว่างอุปสงค์ และอุปทานแรงงานยังคงปรากฏภาพของแรงงานส่วนเกินให้เห็นดังเช่นกรณีแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 โดยคาดว่าจะมีแรงงานส่วนเกินอยู่ประมาณ 3.99 ล้านคนต่อปี (เฉลี่ยในแผน) โดยจะมีอุปทาน แรงงานรวม 35.37 ล้านคนต่อปี ในขณะที่ความต้องการแรงงานของตลาดแรงงานจะมีเพียง 31.37 ล้านคนต่อปี ความไม่สอดคล้องระหว่างอุปสงค์และอุปทานข้างต้นเป็นผลมาจากเหตุผล หลายประการ เช่น ความไม่สอดคล้องด้านภูมิหลังการศึกษา (ทักษะ) อายุ ตำแหน่งที่ตั้ง และ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ตลอดจนทัศนคติของกำลังแรงงาน เป็นต้น (TDRI, 2541 : 52)

ตารางที่ 13 การเปรียบเทียบระหว่างอุปสงค์และอุปทานแรงงาน จำแนกตามระดับ การศึกษา ในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 และ 9 (เฉลี่ยในแผน)

หน่วย : พันคน

แผนฯ 8 (2540-2544)	ประถมและต่ำกว่า	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	อุดมศึกษา	รวม
อุปสงค์แรงงาน	22,565.1	3,525.5	2,102.3	2,848.5	31,041.4
อุปทานแรงงาน	24,620.9	3,809.6	2,505.3	3,253.8	34,189.6
แรงงานส่วนเพิ่ม	28.3	51.4	156.1	238.4	474.3
แรงงานเก่า	24,592.6	3,758.3	2,349.2	3,015.3	33,715
แรงงานส่วนเกิน (ขาด)	2,055.8	284.1	403.0	405.3	3,148.2

แผนฯ 9 (2545-2549)	ประภมและต่ำกว่า	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	อุดมศึกษา	รวม
อุปสงค์แรงงาน	20,213.2	4,238.8	2,853.1	4,073.4	31,378.5
อุปทานแรงงาน	22,609.2	4,785.8	3,347.9	4,630.0	35,373.0
แรงงานส่วนเพิ่ม	8.7	19.2	210.1	331.6	569.6
แรงงานเก่า	22,600.5	4,766.7	3,137.8	4,298.4	34,803.4
แรงงานส่วนเกิน (ขาด)	2,396.0	547.0	494.8	556.6	3,994.4

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

4.2 แนวโน้มการจ้างงาน

จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เรื่อง แนวทางการพัฒนากำลังรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาว ได้คาดประมาณสาขาอาชีพที่จะมีแนวโน้มต้องการแรงงานสูง จำแนกตามหมวดสาขาอาชีพในอุตสาหกรรมการผลิต ในช่วง 10 ปี (พ.ศ. 2540-2549) ได้แก่ ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต โดยเฉพาะช่างทำเครื่องมือช่างกล ช่างเชื่อม ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่างตัดเสื้อ และช่างไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ รองลงมาคือผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ เช่น สถาปนิกและวิศวกร นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรเทคนิคอื่น ๆ นักเคมี ฟิสิกส์ และนักวิทยาศาสตร์กายภาพอื่น ๆ นักชีววิทยาและสัตวแพทย์ (กองบริการตลาดแรงงาน 2544 : 7-8)

ตารางที่ 14 อุปสงค์แรงงานในอุตสาหกรรมการผลิต พ.ศ. 2539, 2544 และ 2549

หน่วย : พันคน

หมวดอาชีพ	ปี 2539	ปี 2544	ปี 2549
อุปสงค์แรงงานทุกประเภท	4,333.5	4,515.0	4,732.0
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ	1,531.2	1,589.6	1,622.8
สถาปนิกและวิศวกร	41.6	42.9	45.4
นักวิทยาศาสตร์และวิศวกรเทคนิคอื่น ๆ	61.2	63.6	64.9
นักเคมี ฟิสิกส์ และนักวิทยาศาสตร์กายภาพอื่น ๆ	1.2	1.6	3.3
นักชีววิทยา เกษตร สัตวแพทย์	7.3	7.9	9.7
อื่น ๆ	1,419.9	1,473.6	1,499.5
ผู้ปฏิบัติงานบริหารและงานจัดการ	153.5	149.3	156.5
ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต	3,512.7	3,364.4	3,526.1
ช่างทำเครื่องมือ ช่างกล ช่างเชื่อม ฯลฯ	704.3	670.8	684.8
ช่างไม้ เจ้าหน้าที่ไม้ ตู้อ ฯลฯ	704.0	670.6	684.6
ช่างปูน ช่างก่อสร้าง ฯลฯ	677.0	644.9	658.4
ช่างตัดเสื้อ ฯลฯ	482.5	459.6	469.2
ช่างไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์	428.1	470.8	416.3
อื่น ๆ	537.1	502.2	1,029.1

ที่มา : สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

บทที่ 4

กลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแรงงานเพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทย

จากกระแสโลกาภิวัตน์และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจ และการเมืองโลก ทำให้กระบวนการของการดำเนินธุรกิจและอุตสาหกรรมแตกต่างกันไปจากในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาอย่างสิ้นเชิง คือ การปรับเปลี่ยนตนเองไปสู่การแข่งขันที่ต้องใช้ความเร็วแทนการแข่งขันในเชิงขนาด การสร้างรายได้เปรียบด้านการผลิตที่ใช้สินทรัพย์ทางกายภาพเป็นการผลิตที่อาศัยความรู้ ทักษะ และเทคโนโลยี โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเจ้าของทุนหรือเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด แต่อาศัยความเชื่อมโยงและเข้าถึง ดังนั้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จึงมีความสำคัญมากกว่าด้านทุน อีกทั้งการให้ความสำคัญต่อผู้บริโภคแทนการมุ่งการผลิตเพียงอย่างเดียว ซึ่งกระบวนการผลิตใหม่ทางธุรกิจและอุตสาหกรรมเหล่านี้ ทำให้ประเทศต่าง ๆ ในโลก รวมทั้งประเทศไทย ต้องมีการปรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศให้พร้อมที่จะแข่งขันภายใต้สถานการณ์เศรษฐกิจใหม่ของโลกได้ตลอดเวลา

ดังนั้น กลยุทธ์ในการเพิ่มศักยภาพแรงงานเพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก จึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนากำลังแรงงานเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศในตลาดโลก และอุตสาหกรรมและบริการพื้นฐาน ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบอุตสาหกรรมของประเทศในระยะยาว ให้เกิดผลการพัฒนาที่รวดเร็วอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการศึกษารั้งนี้ จะชี้ให้เห็นสถานะของปัญหาในแต่ละประเด็น พร้อมกับกำหนดรายละเอียดกลยุทธ์ เป้าหมาย แนวทาง และมาตรการต่าง ๆ ไว้ ซึ่งสรุปเป็นรายการกลยุทธ์ ได้ดังนี้

4.1 กลยุทธ์การเสริมสร้างการศึกษาสายอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน

ปัจจุบัน ประเทศไทยประสบปัญหาในด้านคุณภาพการศึกษาสายอาชีพอย่างรุนแรง โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถพัฒนากำลังคนเข้าสู่การทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาที่สำคัญ คือ (1) เป้าหมายการศึกษาสายอาชีพมีความหลากหลาย เช่น สามารถทำงานได้ ศึกษาต่อในระดับสูงได้ เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม มีสุขภาพอนามัยดี เป็นต้น (2) ครู/อาจารย์ ขาดประสบการณ์งานปฏิบัติในวิชาชีพจริง ขาดความชำนาญ การเลื่อน

ระดับของครู/อาจารย์ขึ้นอยู่กับปริญญาหรือผลงานแสดงความรู้ มากกว่าผลงานทางเทคโนโลยีที่สามารถนำไปสอนหรือปฏิบัติได้ นอกจากนี้การเพิ่มเติมความรู้ ทักษะทางเทคโนโลยีของครู/อาจารย์มีโอกาสน้อย และไม่มีผลต่อการเลื่อนขั้น (3) เทคโนโลยีต้องการเครื่องจักรอุปกรณ์และวัสดุ ที่จำเป็นต่อการฝึกภาคปฏิบัติในแต่ละสาขามีราคาแพงมาก ขณะเดียวกันก็มีนักศึกษาจำนวนมากกว่าเครื่องจักรเครื่องมือที่มี และส่วนใหญ่เมื่อศึกษาจบหลักสูตรก็ไม่เข้าสู่งานทั้งหมด ปัญหาเหล่านี้ รวมทั้งปัญหาอื่น ๆ ทำให้หลักสูตรการศึกษาสายอาชีพเป็นหลักสูตรที่กว้าง มีเวลาในการฝึกปฏิบัติงานน้อย เพราะไม่ได้มุ่งเน้นที่จะสร้างทักษะและขีดความสามารถทางเทคโนโลยีเป็นหลัก และเมื่อการศึกษาสายอาชีพถูกมองเหมือนการศึกษาสายสามัญทั่วไป คือ การให้โอกาสการศึกษาแก่เยาวชนทั่วไปทั่วประเทศด้วยมาตรฐานการศึกษาเดียวกัน ซึ่งมีได้สะท้อนภาพความต้องการของอุตสาหกรรมในและละห้องถิ่น หรือโอกาสการจ้างงานตามที่ได้ศึกษามา ด้วยเหตุนี้ การศึกษาสายอาชีพโดยภาพรวมจึงขาดประสิทธิภาพตามเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมไม่ทัน และเมื่อการศึกษาสายอาชีพอยู่ในกรอบของการศึกษาแบบทั้งหมด ผู้สำเร็จการศึกษาจึงขาดเจตคติที่ดีต่อการทำงานในภาคอุตสาหกรรม ทั้งด้านวินัย ความรับผิดชอบ การทำงานหนักอย่างขยันขันแข็ง และความสำนึกในด้านความปลอดภัย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาสายอาชีพยังเป็นระบบการพัฒนากำลังคนที่มีความสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนากำลังคนในขั้นต้นเตรียมเข้าทำงาน ให้มีพื้นฐานความรู้และทักษะที่จะให้เกิดการจ้างงานได้ ซึ่งอาจนำไปสู่อาชีพอิสระต่อไปในอนาคต

4.1.1 เป้าหมาย

กลยุทธ์การเสริมสร้างการศึกษาสายอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน มีเป้าหมายหลัก คือ (1) เพื่อรองรับเยาวชนจำนวนมากที่ต้องการศึกษาวิชาชีพอุตสาหกรรม และพัฒนาความรู้และทักษะด้วยเทคโนโลยีขั้นต้น และเจตคติในการทำงานดีก่อนเข้าสู่งาน โดยเน้นโอกาสการจ้างงานหรือความสามารถรับการพัฒนาในการทำงานในวิชาชีพนั้นได้ และ (2) เพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมกลุ่มเป้าหมายที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศในตลาดโลก (Global Niche) และอุตสาหกรรมและบริการพื้นฐาน ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบอุตสาหกรรมของประเทศไทยในระยะยาว

4.1.2 แนวทาง

1) ทบทวนเป้าหมายและปรับปรุงหลักสูตรการศึกษายาอาชีพ โดยเน้นความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานอาชีพเป็นเป้าหมายหลัก การควบคุมมาตรฐานของหลักสูตรจากส่วนกลาง ควรจำกัดอยู่เฉพาะที่วิชาแกน ส่วนวิชาชีพควรให้อุตสาหกรรมและผู้บริหารการศึกษายาอาชีพในท้องถิ่น ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายและทิศทางตลอดจนระดับเทคโนโลยีที่ต้องการ

2) เน้นการให้ความรู้และฝึกอบรมเทคโนโลยีพื้นฐานตามมาตรฐานการผลิต ทั้ง การอ่านแบบ เขียนแบบ และการฝึกปฏิบัติงานในสายอาชีพนั้น ๆ รวมทั้งความรู้สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้อง เช่น ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักร เครื่องมือกลต่าง ๆ และการใช้คอมพิวเตอร์และภาษาอังกฤษ เป็นต้น

3) การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ต้องได้รับความร่วมมือของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณา และมีส่วนร่วมในการสอนทางด้านการผลิตหรือบริการ ตามสภาพการพัฒนาของท้องถิ่น ซึ่งรัฐจะต้องกำหนดมาตรฐานการจูงใจ ทั้งด้านหลักสูตร การเรียนการสอน แม้กระทั่งเครื่องจักรกลบางประเภทที่มีราคาแพง ก็สามารถให้ระบบใช้ร่วมกัน (Time-sharing) ในการฝึกอบรมกำลังคนเตรียมเข้าทำงานได้

4) จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะทางโดยเฉพาะของการศึกษายาอาชีพ เพื่อฝึกอบรมครู/อาจารย์อย่างต่อเนื่อง

4.1.3 มาตรการ

1) เน้นการพัฒนาครู/อาจารย์เป็นเป้าหมายหลัก ทั้งด้านความรู้และทักษะทางวิชาชีพในแต่ละระดับของเทคโนโลยี และความรู้และทักษะในการจัดการเรียนการสอน

2) เพื่อส่งเสริมให้ได้มาตรฐานการเรียนการสอนที่ใกล้เคียงกันทั้งประเทศในวิชาชีพพื้นฐาน ให้ครู/อาจารย์ร่วมกันพัฒนาคู่มือการสอนซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย เนื้อหา สารกระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

3) เน้นการฝึกงานในงานจริงให้มากที่สุด โดยร่วมมือกับภาคอุตสาหกรรมทั้งใน ด้านงานบริการและด้านการผลิต ซึ่งความร่วมมือนี้จะทำให้สถานศึกษา ครู อาจารย์ สามารถพัฒนาตามเทคโนโลยีที่จำเป็นได้ทันเหตุการณ์

4) ขอความร่วมมือทางวิชาการจากรัฐบาลต่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาช่างเทคนิคด้านแมคคาทรอนิกส์ โครงการศูนย์ทดสอบงานเชื่อมไทย-เยอรมัน เป็นต้น

๕) จัดตั้งศูนย์ฝึกปฏิบัติการทางอาชีพในจังหวัดใหญ่ที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมในกลุ่มเป้าหมายอย่างเห็นได้ชัด หรือมีแนวโน้มการลงทุนที่สูง

4.2 กลยุทธ์การใช้ระบบการฝึกอบรมเพื่อเร่งรัดการพัฒนาฝีมือแรงงาน

ประเทศไทยได้เริ่มเห็นการพัฒนาอุตสาหกรรมเมื่อประมาณ 40 ปีที่ผ่านมา ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) การพัฒนากำลังแรงงานในสาขาวิชาชีพช่างอุตสาหกรรมจึงได้เกิดขึ้น โดยที่ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการส่วนใหญ่ในขณะนั้นไม่มีขีดความสามารถเพียงพอที่จะพัฒนาฝีมือแรงงานเองได้ รัฐจึงเข้าร่วมรับผิดชอบการพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยใช้ระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนากำลังแรงงาน ทั้งกำลังแรงงานระดับกลางและระดับวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งการดำเนินการพัฒนากำลังแรงงานในระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่ผ่านมามีได้มุ่งที่อุตสาหกรรมใดอุตสาหกรรมหนึ่ง หากแต่มองความต้องการกำลังแรงงานของภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการในภาพรวม ขณะเดียวกันก็มองโอกาสการศึกษาต่อ ความมีคุณธรรม ความเป็นคนรอบรู้ สามารถอยู่ในสังคมโดยรวมได้เช่นเดียวกับการศึกษาทั่วไป

ดังนั้น ระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษาจึงไม่ได้พัฒนากำลังแรงงาน เพื่อตอบสนองความต้องการของอุตสาหกรรมการผลิตและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านเทคโนโลยีทันสมัยที่ต้องการการลงทุนที่สูง หรือการพัฒนากำลังแรงงานระดับล่างเพื่อตอบสนองความต้องการของภาคผลิตต่าง ๆ ที่ยังมีได้มีการปรับเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีที่สูงขึ้น จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมการผลิตและบริการขาดขีดความสามารถในการแข่งขัน จำเป็นต้องเร่งพัฒนากำลังแรงงานที่มีความสามารถอย่างรวดเร็ว วิธีการฝึกอบรม ซึ่งเป็นการพัฒนากำลังคนที่ไม่ติดขัดอยู่ในกรอบของเวลาที่กำหนดเช่นในระบบการศึกษาระดับอาชีวศึกษา จึงเป็นวิธีพัฒนากำลังแรงงานให้เข้าสู่อาชีพหรืองานที่ตรงต่อเป้าหมายและมีประสิทธิภาพต่อการลงทุนที่สุด

4.2.1 เป้าหมาย

กลยุทธ์การใช้ระบบการฝึกอบรมเพื่อเร่งรัดการพัฒนาฝีมือแรงงาน มีเป้าหมายหลัก เพื่อพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยใช้วิธีการปรับปรุงระบบการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนากำลังแรงงานเพื่อเตรียมเข้าทำงาน (Pre-employment) กำลังแรงงานเพื่อ

เปลี่ยนงานหรืออาชีพ (Re-training) และกำลังแรงงานเพื่อยกระดับฝีมือ (Up-grading) ยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

4.2.2 แนวทาง

1) ปรับทิศทางการฝึกอบรมทักษะอาชีพ ให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลก เพื่อสนับสนุนความต้องการของตลาดแรงงานอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การแข่งขันของไทย

2) เร่งรัดและพัฒนาคุณภาพการฝึกอบรมทักษะอาชีพ เพื่อผลิตช่างฝีมือในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่มีความเชี่ยวชาญหรือมีความชำนาญเฉพาะทางให้สอดคล้องกับการขยายตัวของความต้องการแรงงาน

3) สนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ นายจ้าง และองค์กรพัฒนาเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการฝึกอบรมทักษะอาชีพในทุกๆ ระดับ เพื่อยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงาน และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันตามแนวทางของ พรบ. ส่งเสริมการฝึกอาชีพ พ.ศ. 2537

4) ปรับปรุงระบบบริหารงานและการให้บริการด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน ในระดับชาติและในส่วนภูมิภาค ให้มีความคล่องตัวและเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระดับจังหวัด ภายใต้กรอบนโยบายด้านการกระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

5) พัฒนาคณาจารย์โดยเฉพาะครูฝึกให้มีความรู้ และฝีมือในการปฏิบัติอาชีพให้ มีประสบการณ์ที่สูงขึ้น เพื่อปรับประสิทธิภาพของระบบการพัฒนาฝีมือแรงงาน

6) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การให้บริการด้านการฝึกอบรมทักษะอาชีพอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ

7) การเพิ่มโอกาสในการจ้างงาน เพื่อให้กำลังแรงงานที่ว่างงาน หรือต้องการเปลี่ยนงานหรืออาชีพ หรือต้องการทำงานเพิ่มมีโอกาสดังกล่าว

8) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมและพัฒนา ฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยใช้องค์ความรู้ท้องถิ่นและชุมชนเข้ามาเป็นสื่อกลางในการพัฒนา

4.2.3 มาตรการ

1) มาตรการตามแนวทางปรับทิศทางกรฝึกอบรมทักษะอาชีพ ให้สอดคล้องกับให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ และปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของภูมิทัศน์เศรษฐกิจและการเมืองโลก ประกอบด้วย

1.1) ให้ทุกส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน จัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปี ภายใต้กรอบของตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ที่พึงปรารถนาของไทย กับก้าวไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีสมรรถนะสูง

1.2) ขยายการผลิตช่างอุตสาหกรรมการผลิตและอุตสาหกรรมบริการ ที่ตลาดแรงงานมีความต้องการสูงเพิ่มขึ้น

1.3) ใช้กลไกของราคามากำหนดต้นทุนในการฝึกอบรมทักษะอาชีพ บางสาขาที่ตลาดแรงงานมีความต้องการสูง เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐในการขยายงานออกไปได้ อย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

1.4) กระจายอำนาจในการจัดการฝึกอบรมทักษะอาชีพ โดยให้หน่วยงานในส่วนภูมิภาคมีบทบาทมากขึ้น ในด้านการกำหนดทิศทาง นโยบาย แนวทาง และมาตรการในการพัฒนาฝีมือแรงงาน

1.5) ให้หน่วยงานในระดับจังหวัดมีอิสระในการจัดการฝึกอบรม ในสาขาที่ตลาดแรงงานในท้องถิ่นมีความต้องการสูง และมีอำนาจในการตัดสินใจบริหารงบประมาณในการจัดฝึกอบรมทักษะอาชีพได้อย่างมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

1.6) พัฒนาระบบการฝึกอบรมทักษะอาชีพของกลุ่มเป้าหมาย สำหรับกลุ่มที่มีความประสงค์จะประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนอาชีพจากภาคเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมการผลิตและบริการ

1.7) สร้างระบบติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาระบบการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

2) มาตรการตามแนวทางเร่งรัดและพัฒนาคุณภาพการฝึกอบรมทักษะอาชีพ เพื่อผลิตช่างฝีมือในสาขาอาชีพต่าง ๆ ประกอบด้วย

2.1) สนับสนุนและจัดการฝึกอบรมทักษะอาชีพพิเศษ ให้กับกำลังแรงงานกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ โดยประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรลูกจ้าง นายจ้าง และองค์กรพัฒนาเอกชน

2.2) ปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพ การให้บริการด้านการฝึกอบรมทักษะอาชีพที่ดำเนินการโดยรัฐ ภาคเอกชน และรัฐร่วมกับเอกชน ให้ขยายการผลิตกำลังแรงงานในสาขาที่ตลาดแรงงานมีความต้องการสูงเพิ่มมากขึ้น

2.3) ให้สินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการฝึกอบรมทักษะอาชีพ และสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในการขยายขอบเขตและการให้บริการกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงานให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้ทุนอุดหนุนแก่กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคม ให้เข้ารับการฝึกอบรมทักษะอาชีพเพิ่มขึ้น

3) มาตรการตามแนวทางสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน องค์กรลูกจ้าง นายจ้าง และองค์กรพัฒนาเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการฝึกอบรมทักษะอาชีพในทุกระดับ ประกอบด้วย

3.1) ส่งเสริมให้สถาบันฝึกอบรมทักษะอาชีพทั้งของภาครัฐ เอกชน และรัฐร่วมกับภาคเอกชนจัดการฝึกอบรมทักษะอาชีพในด้านการบริหาร และการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารบุคลากร การเงิน การบัญชี การตลาด และการจัดองค์กรธุรกิจให้แก่ผู้ประกอบการ ลูกจ้าง และหัวหน้างานในระดับต้นและระดับกลางอย่างกว้างขวาง

3.2) ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน ให้จัดตั้งหน่วยฝึกอบรมทักษะอาชีพในสถานประกอบการของตนเองโดยให้ได้รับสิ่งจูงใจทางด้านภาษีอากร

3.3) สนับสนุนและส่งเสริมการฝึกอบรมทักษะอาชีพช่างฝีมือ อย่างต่อเนื่องในระบบทวิภาคี (โรงเรียน-โรงงาน) ให้สามารถเข้าศึกษาต่อในสายสามัญหรือสายอาชีพได้

4) มาตรการตามแนวทางปรับปรุงระบบบริหารงาน และการให้บริการด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานในระดับชาติและในส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

4.1) จัดทำแผนประสานการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการประสานการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ จากภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อลดปัญหาความซ้ำซ้อน และเป็นการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2) สร้างระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศด้านแรงงาน เพื่อสร้างระบบความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน การให้บริการด้านการจัดหางาน การคุ้มครองแรงงาน แรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม และสวัสดิการแรงงานอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

4.3) ปรับปรุงและขยายงานด้านการทดสอบมาตรฐานฝีมือช่าง สาขาอาชีพต่าง ๆ ให้ได้มาตรฐานสากลให้เพียงพอ และมีการประกันคุณภาพของหลักสูตรและการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางจากภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีระบบติดตามและประเมินผลที่ประสิทธิภาพ

4.4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานฝึกอบรมทักษะอาชีพ ของภาครัฐบาล ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน ร่วมจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาฝีมือแรงงานในระดับจังหวัด เพื่อสร้างเครือข่ายในการประสานงานและร่วมมือกันลดปัญหาความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน และเพิ่มขีดความสามารถในการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ

5) มาตรการตามแนวทางพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะครูฝึกให้มีความรู้ และทักษะฝีมือในการปฏิบัติอาชีพให้มีประสิทธิภาพที่สูงขึ้น ประกอบด้วย

5.1) ให้ครูฝึกมีโอกาสเติบโตในสายงานโดยจัด Career Path ที่แตกต่างจากบุคลากรทั่วไป ทั้งนี้เพราะความรู้และทักษะฝีมือในการปฏิบัติอาชีพเป็นเรื่องของประสบการณ์ และทักษะที่ต้องสะสม

5.2) ให้สิ่งจูงใจเกี่ยวกับผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ในด้านการจัดฝึกอบรมทักษะอาชีพนอกเวลาราชการ หรือวันหยุด

5.3) สนับสนุนและให้ทุนการศึกษา ดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่แก่ครูฝึกในสาขาอาชีพต่าง ๆ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รวมทั้งส่งเสริมให้ภาครัฐบาลสนับสนุนให้ครูฝึกมีโอกาสได้รับความรู้เพิ่มเติม โดยการแลกเปลี่ยนความรู้และไปฝึกงานในสถานประกอบการหรือโรงงานอุตสาหกรรม

6) มาตรการตามแนวทางประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประกอบด้วย

6.1) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการให้บริการภาครัฐ และภาคเอกชน รวมทั้งผลการดำเนินงานด้านการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้ทั่วถึงทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างกว้างขวาง โดยผ่านผู้นำชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในเขตชนบทและเมือง

6.2) เร่งรัดประชาสัมพันธ์พันธกิจของกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน และการให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ แก่กลุ่มเป้าหมายสถานประกอบการ และโรงงานอุตสาหกรรมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างกว้างขวาง

7) มาตรการตามแนวทางการเพิ่มโอกาสการจ้างงาน ประกอบด้วย

7.1) ทำการศึกษาเพื่อวางระบบการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเป็นการเตรียมกำลังคนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมการผลิตและบริการทุกสาขา

7.2) ส่งเสริมพัฒนาการฝึกอบรมทักษะอาชีพช่างฝีมือ ที่เป็นพหุทักษะ (Multi Skill) ให้แก่เยาวชนที่จบมัธยมศึกษาตอนต้นหรือต่ำกว่าแต่ขาดโอกาสทางการศึกษา โดยความร่วมมือกับภาคเอกชนให้ขนานกับการศึกษาในระบบ ระดับ ปวช. แต่มุ่งเข้าสู่งานเป็นหลัก

7.3) สอดแทรกความรู้ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การสร้างระเบียบวินัยในการทำงาน ความซื่อสัตย์ และการมีจรรยาบรรณของนายจ้าง ไว้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะอาชีพ เพื่อเป็นการลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง

8) มาตรการตามแนวทางการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ของชุมชน ประกอบด้วย

8.1) สนับสนุนการรวมกลุ่มการจัดตั้งองค์กรและการสร้างเครือข่ายการประสานงานในระดับหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนาฝีมือแรงงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ โดยใช้องค์ความรู้ของท้องถิ่นและชุมชนมาเป็นสื่อกลางในการพัฒนา

8.2) กำหนดบทบาทของชุมชนและผู้นำท้องถิ่นในการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมทักษะอาชีพตามความต้องการของชุมชน รวมทั้งสร้างทัศนคติของคนในท้องถิ่น ให้สะท้อนถึงความต้องการในการฝึกอบรมทักษะอาชีพให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

8.3) สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาระบบข้อมูล ของคนในชุมชน และสังคมให้มีความเชื่อมโยงระหว่างกันอย่างกว้างขวาง โดยผ่านช่องทางการสร้างระบบเครือข่ายการเรียนรู้

4.3 กลยุทธ์การใช้ระบบมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพกำลังแรงงาน

มาตรฐานฝีมือแรงงาน เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาฝีมือแรงงาน เพราะสามารถที่จะกระตุ้นให้กำลังแรงงานต้องพัฒนาตนเอง ให้เข้าสู่มาตรฐานการจ้างงานและค่าจ้าง และสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวางแผนพัฒนากำลังคนให้เหมาะสมกับความต้องการของตลาดแรงงาน ตลอดจนส่งเสริมให้แรงงานมีคุณภาพของกำลังแรงงานในภาคการผลิตและบริการทั้งภาครัฐและเอกชน ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่น่าเข้ามาใช้ในอุตสาหกรรมการผลิตและบริการได้ ซึ่งกำลังแรงงานที่มีมาตรฐานฝีมือแรงงานย่อมช่วยส่งเสริมประเทศไทยในการเพิ่มผลผลิตและการให้บริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันทางธุรกิจการค้ากับต่างประเทศได้

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในการกำหนดและทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน ซึ่งเป็นมาตรฐานอาชีพระดับล่างที่เป็นเอกทักษะ (Single Skill) ปัจจุบันภาคการผลิตหรือผู้รับการทดสอบ ยังไม่ได้ให้ความสนใจต่อการทดสอบมาตรฐานฝีมืออย่างจริงจัง ดังปรากฏว่า อัตราการผ่านการทดสอบต่ำกว่าร้อยละ 50 ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ว่า ปัญหานี้เกิดจากระบบการทดสอบมาตรฐานฝีมือล้าสมัย และไม่ตอบสนองต่อความต้องการของภาคการผลิตของประเทศ การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพไม่ได้เชื่อมโยงกับมาตรฐานฝีมือแรงงานโดยตรง และผู้ที่ผ่านการทดสอบมาตรฐานฝีมือแล้ว ก็มิได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาคการผลิต

อย่างไรก็ตาม การทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงาน ถือเป็นเรื่องสำคัญแต่ที่มีปัญหาอยู่ในปัจจุบัน มิได้เกิดขึ้นที่มาตรฐานฝีมือแรงงานหรือกระบวนการทดสอบแต่ด้านเดียว ปัญหาของโครงสร้างอุตสาหกรรมไทยหรือแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีภาคอุตสาหกรรม เป็นปัญหาหลักอันหนึ่ง กล่าวคือ เมื่ออุตสาหกรรมกระบวนการ หรืออุตสาหกรรมการผลิตสินค้าต้องพึ่งการนำเข้าสินค้าทุน หรือทั้งโรงงานจากต่างประเทศ แรงงานฝีมือที่ต้องใช้ก็คือ ผู้ควบคุมเครื่องจักร กลบารุงรักษา เป็นเป้าหมายหลัก ขณะเดียวกัน อุตสาหกรรมวิศวกรหรืออุตสาหกรรมสนับสนุนอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ช่างและวิศวกรที่มีความรู้ และทักษะที่มีคุณภาพ รวมทั้งแรงงานที่มีมาตรฐานฝีมือแรงงานในการผลิตชิ้นส่วนหรือสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ กลับมีความอ่อนแอ ดังนั้นถ้ากรมพัฒนาฝีมือแรงงาน จะปรับปรุงแนวความคิดและกระบวนการกำหนดและตรวจสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานใหม่ ก็คงต้องมุ่งศึกษาความต้องการของอุตสาหกรรมผลิตและอุตสาหกรรม

ที่สนับสนุนในด้านบริการเป็นเป้าหมายหลัก และปรับมาตรฐานตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมเหล่านี้

4.3.1 เป้าหมาย

เพื่อให้มีระบบทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานที่ทันสมัย ครอบคลุมอาชีพในกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศในตลาดโลก และอุตสาหกรรมและการบริการพื้นฐาน โดยเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน

4.3.2 แนวทาง

- 1) ยกกระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงานเป็นหน่วยงานกลางระดับชาติ
- 2) สร้างความเข้มแข็งให้กับสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อร่วมมือกับหน่วยงานกลางของราชการ ในการกำหนดมาตรฐานฝีมือแรงงานหรือวิชาชีพต่าง ๆ ร่วมกัน
- 3) เชื่อมโยงระบบมาตรฐานวิชาชีพกับค่าตอบแทน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการรักษาระบบมาตรฐาน

4.3.3 มาตรการ

- 1) เพิ่มขีดความสามารถให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน สามารถทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย
- 2) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานราชการด้วยกันที่ทำหน้าที่ฝึกฝีมือแรงงานเพื่อกำหนดมาตรฐานและประกาศนียบัตรซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกัน
- 3) ขยายความร่วมมือกับภาคเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบมาตรฐานฝีมือแรงงานในทุกขั้นตอนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของเศรษฐกิจยุคใหม่อย่างแท้จริง
- 4) เนื่องจากการพัฒนาและวัดมาตรฐานฝีมือแรงงานมีค่าใช้จ่ายสูง รัฐอาจจะต้องเข้าไปอุดหนุนค่าใช้จ่ายดังกล่าวบางส่วน และบางส่วนอาจจะได้จากค่าธรรมเนียมในการทดสอบและหรือบางส่วนของค่าใช้จ่ายมาจากภาคเอกชนที่เข้าร่วมโครงการ ในเบื้องต้นทางรัฐอาจจะต้องให้ส่วนลดค่าธรรมเนียม หรือภาษีกับภาคเอกชนที่ทำการฝึกอาชีพที่ได้มาตรฐาน

5) กำหนดให้มีหน่วยงานกลางของประเทศทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริม ประสาน ให้มีมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติกว้างขวางขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

6) ประสานกับประเทศในกลุ่มเอเชียด้วยกัน เพื่อให้เกิดการยอมรับในมาตรฐานฝีมือแรงงาน และใบประกาศนียบัตรร่วมกันในบางกลุ่มวิชาชีพ เพื่อความสะดวกในการส่งแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ หรือรับแรงงานต่างชาติเข้ามาทำงานในประเทศไทย

7) พัฒนาโครงข่ายข้อมูลด้านแรงงานในกลุ่มประเทศเอเชียด้วยกัน โดยเริ่มกับบางกลุ่มประเทศที่พร้อมก่อน โดยขอความร่วมมือผู้เชี่ยวชาญจาก ILO และความช่วยเหลือทางการเงินจาก ADB และประเทศอื่น ๆ

4.4 กลยุทธ์ในการประกันคุณภาพทางการศึกษา/การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ

การประกันคุณภาพทางการศึกษา/การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ หมายถึง ระบบการประกันคุณภาพเพื่อมุ่งเน้นให้มีการสร้างกลไกการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพทางการศึกษาให้เป็นรูปธรรมขึ้น ทั้งนี้ แต่ละหน่วยงานอาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานขึ้นเป็นกรณีภายในได้ตามความเหมาะสม

การประกันคุณภาพ โดยเฉพาะของสถานศึกษาที่ดำเนินอยู่ในต่างประเทศ มักจะประเมินโดยองค์กรอิสระ หรือองค์กรที่ไม่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาโดยตรง สำหรับประเทศไทยไม่มีองค์กรของรัฐหรือองค์กรอิสระซึ่งทำหน้าที่ประกันคุณภาพของสถานศึกษา นอกจากการดำเนินงานของสำนักงานข้าราชการพลเรือน ที่ทำหน้าที่รับรองปริญญาบัตรในหลักสูตรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยและสถานศึกษาอื่น ๆ ทั้งจากต่างประเทศและในประเทศ เพื่อเป็นคุณสมบัติเบื้องต้นในการเข้ารับราชการ

อย่างไรก็ตาม ความคิดในการประกันคุณภาพทางการศึกษาได้มีมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันทบวงมหาวิทยาลัย ได้กำหนดให้มหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่งได้มีมาตรการในการตรวจสอบประสิทธิภาพการเรียนการสอน โดยมีการประเมินและติดตามคุณภาพการสอนและการวัดผลทุกภาคการศึกษา ซึ่งเท่ากับเป็นมาตรฐานการตรวจสอบประสิทธิภาพภายใน ขณะเดียวกันทบวงมหาวิทยาลัยก็ได้เสนอแนวความคิดที่จะตั้ง องค์กรอิสระนอกกรอบราชการ แต่ยังคงสังกัดอยู่ในทบวงมหาวิทยาลัย ทำการประเมินประสิทธิภาพภายนอก นั่นคือ ประสิทธิภาพผลของการศึกษาที่

มีต่อเศรษฐกิจและสังคม ถึงแม้ว่า องค์กรนี้ยังไม่ได้มีการจัดตั้ง แต่หลายฝ่ายก็ยังคิดว่า การตรวจสอบคุณภาพยังคงเป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพภายในองค์กรอยู่ดี เพราะองค์กรนี้ยังสังกัดอยู่ภายใต้ทบวงมหาวิทยาลัย ถึงจะอยู่นอกระบบราชการก็ตามที่

ส่วนการพัฒนากำลังคนระดับกลาง โดยเฉพาะในวิชาชีพทางช่างอุตสาหกรรม กรมอาชีวศึกษา ในสังกัดกระทรวงศึกษา ก็ได้จัดให้มีการประเมินสถานศึกษาในสังกัดเป็นการภายในเช่นเดียวกัน มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 โดยทำการคัดเลือกและให้รางวัลกับสถานศึกษาที่ชนะในระดับประเทศ แรงจูงใจที่ได้ คือ สถานศึกษานั้น ๆ จะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้น เพื่อนำมาปรับปรุงคุณภาพ แต่การประเมินผลการให้รางวัลดังกล่าวเป็นการประเมินเชิงเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาเท่านั้น การประเมินคุณภาพหรือประสิทธิภาพภายนอกที่มีผลต่อการประกอบอาชีพ และมีความรู้ ทักษะ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของอุตสาหกรรม ปัจจุบันยังไม่มีองค์กรใดที่ดำเนินการประเมิน นอกจากนี้สมาคมการศึกษาแห่งชาติทำการประเมินอย่างหยาบ ๆ ทุกสิ้นแผน 5 ปี

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน ในสังกัดกระทรวงแรงงาน ซึ่งเน้นการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพให้กับผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และกับผู้จบการศึกษานอกบังคับแล้ว แต่ยังไม่มีความรู้ ทำให้มีโอกาสการจ้างที่ดียิ่งขึ้น โดยการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อหาวิธีการประเมินสถาบัน/ศูนย์ฝึกอบรม โดยการคัดเลือกสถาบัน/ศูนย์ที่ดีที่สุดแต่ละภาคเพื่อนำมาคัดเลือกเป็นผู้ชนะเลิศในระดับประเทศอีกระดับหนึ่ง โดยผู้ชนะจะได้รับแรงจูงใจด้านความดีความชอบ และเงินงบประมาณสนับสนุน แต่การประเมินดังกล่าวยังเป็นการประเมินภายใน และเปรียบเทียบกันระหว่างสถาบัน/ศูนย์ฝึกอบรมเท่านั้น ยังไม่มีการประเมินประสิทธิภาพภายนอกอย่างแท้จริงเช่นกัน

4.4.1 เป้าหมาย

เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

4.4.2 แนวทาง

- 1) จัดดำเนินการประเมินคุณภาพเป็นการภายในด้วยหน่วยงานในสังกัดตัวเอง
- 2) จัดระบบข้อมูลภายในหน่วยงานที่จะได้รับการประเมินคุณภาพ ให้มีประสิทธิภาพ
- 3) จัดตั้งหน่วยงานกลางในระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่ดูแลกำกับการประเมินคุณภาพ
- 4) ควรจ้างองค์กรภายนอกประเมินประสิทธิภาพภายนอก ตามเป้าหมายที่หน่วยงานได้กำหนดเป็นระยะ ๆ
- 5) เผยแพร่ผลการประเมินให้สาธารณชนได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

4.4.3 มาตรการ

- 1) จัดให้มีการประเมินคุณภาพอย่างกว้างขวาง โดยหน่วยงานในสังกัดของตัวเอง โดยยึดหลักที่ว่า (1) หน่วยงานมีวัตถุประสงค์เหมาะสมหรือไม่ (2) มีทรัพยากรตามที่ต้องการที่จะตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ (3) สามารถแสดงผลสำเร็จของการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ได้ และ (4) แสดงขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในอนาคตได้อย่างต่อเนื่อง
- 2) คำวินิจฉัยของผู้เข้าศึกษาหรือฝึกอบรม ว่า (1) มีโปรแกรมที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เข้ารับการเรียน/การฝึกได้อย่างแท้จริง (2) สามารถถ่ายโอนหน่วยกิตทางการศึกษาระหว่างสถาบันกับสถาบัน และสถาบันกับหน่วยฝึกอาชีพได้ และสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ (3) สามารถใช้เป็นพื้นฐานในการฝึกอบรมต่อยอดไปในระดับที่สูงขึ้นไปเรื่อย ๆ ได้
- 3) องค์กรประกอบภายนอกที่ดูแลเรื่องการประเมินคุณภาพ ได้ช่วยเพิ่มขีดความสามารถของสถาบันนั้น ๆ และมีการปรับปรุงสถาบันด้วยตนเอง จากคำแนะนำของ (LO ได้เสนอแนะกระบวนการประกันคุณภาพว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ใช้งานได้ เมื่อไรก็ตามที่สถาบันการศึกษา/ฝึกอบรมต้องการให้มีการประกันคุณภาพ องค์กรกลางสามารถตอบสนองความต้องการได้ทันที (2) ผู้ถูกประเมินเป็นผู้วิเคราะห์เอง กล่าวคือ สถาบันศึกษา/ฝึกอบรม จะต้องวิเคราะห์ ทบทวน และวิจัยตัวเองเพื่อจัดเอกสารสำหรับนำมาประเมิน และ (3) มีการตรวจ

เยี่ยมสถานที่จากคณะผู้ประเมิน เพื่อตรวจเยี่ยมสิ่งอำนวยความสะดวกและซักถามข้อสงสัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่สถานนั้น ๆ ส่งไปให้เพื่อประกอบการประเมิน

4) เริ่มจัดทำระบบประกัน/ประเมินคุณภาพ โดยตั้งเป้าหมายที่จะให้ผลการประเมินคุณภาพออกมาทุก 3 ถึง 5 ปี เพื่อให้สถานต่าง ๆ ได้ปรับตัวให้ได้มาตรฐานหรือรักษามาตรฐานให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

5) จัดให้มีหน่วยงานกลางระดับชาติ ทั้งที่เป็นหน่วยงานกลางของรัฐและเป็นหน่วยงานอิสระขึ้นมาดูแลการประกันคุณภาพการศึกษาและฝึกอบรม

6) สนับสนุนข้อเสนอ ILO ให้จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติในด้านประกันคุณภาพสถานศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ

4.5 กลยุทธ์การให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน

การแนะแนวอาชีพ หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลได้รู้จักและเข้าใจตนเองในทุกด้าน ทั้งด้านที่ต้องการจะเป็น และด้านที่ควรจะเป็น โดยได้รับข้อมูลอาชีพ ทำให้บุคคลนั้นตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมและพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ

วัตถุประสงค์หลักของการแนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน คือ ช่วยให้เยาวชนสามารถเลือกศึกษาหรือฝึกอบรมในสาขาอาชีพที่ตนเองถนัด และตามความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ขณะเดียวกันก็ให้คำแนะนำในการเปลี่ยนงานหรือปรับปรุงด้านอาชีพให้มีโอกาสก้าวหน้ามากขึ้นในอุตสาหกรรมภาคการผลิตและบริการ

จากการศึกษาของ จำเนียร จวงตระกูล (อ้างใน แผนแม่บทการพัฒนากำลังคนเพื่ออุตสาหกรรมการผลิตและบริการของประเทศไทย พ.ศ. 2543 – 2549 : 104) ว่า การให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพนั้นยังไม่เป็นเรื่องที่แพร่หลายและเป็นที่เข้าใจถึงความสำคัญอย่างกว้างขวางในประเทศไทย อาจจะเนื่องมาจากวัฒนธรรมไทยไม่นิยมฟังพาหรือขอคำแนะนำจากบุคคลอื่นอย่างเป็นทางการ ส่วนใหญ่การให้คำปรึกษาแนะแนวอาชีพจึงถือปฏิบัติกันอย่างไม่เป็นทางการ นอกจากนั้น ยังมีปัญหาอีกหลายด้านที่หน่วยงานต่าง ๆ ของภาครัฐ เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมและสมาคมแนะแนวอาชีพแห่งประเทศไทยกำลังเผชิญ อยู่ คือ

- 1) ไม่มีงานวิจัยที่เข้ามาช่วยในการจัดหาข้อมูล และข่าวสารด้านการตลาดที่จำเป็นในการที่จะนำไปประกอบแผนแนะแนวอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ
- 2) ขาดความเป็นเอกภาพ และการประสานงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การแนะแนว และฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ที่ทำงานอยู่ในปัจจุบัน
- 3) การแนะแนวอาชีพยังไม่เป็นที่เข้าใจกันอย่างแท้จริงถึงประโยชน์ และความจำเป็นจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาและฝึกอบรม
- 4) ข้อมูลและข่าวสารสนเทศในเรื่องการแนะแนวอาชีพและการฝึกอบรม ยังไม่สามารถกระจายถึงกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งโครงการเหล่านี้มีความจำเป็นมากและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง

4.4.1 เป้าหมาย

เพื่อช่วยให้กำลังคนในทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้ารับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพได้ตามความสนใจและทักษะที่ตนเองมีความถนัด โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการในสาขาวิชาชีพและภาคเศรษฐกิจต่างๆ อย่างกว้างขวาง และเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในอาชีพนั้นได้นาน มีการพัฒนาทำให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพ

4.4.2 แนวทาง

- 1) หน่วยงานด้านการศึกษาคงต้องปรับแนวทางการให้คำปรึกษาจากที่เน้นในเรื่องว่าจะเรียนหรือฝึกอบรมอะไร ไปสู่การเรียนหรือฝึกอบรมเพื่อการจ้างงาน พร้อมกันนี้หน่วยงานด้านการฝึกอบรมของหน่วยราชการที่เน้นการจ้างงาน ให้หันมาเน้นที่ประเด็นว่าจะฝึกอบรมอะไรมากขึ้น ตามกรอบของการแนะแนวอาชีพ
- 2) มีการประสานงานทั้งในระดับนโยบายและแผนงานในระดับประเทศ และระดับหน่วยงานปฏิบัติในระดับภูมิภาค หรือระดับพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้งานแนะแนวอาชีพมีประสิทธิภาพ
- 3) ให้คำแนะนำทั้งการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพแก่ทั้งเยาวชน กลุ่มกำลังคนก่อนเข้าทำงาน อยู่ระหว่างทำงาน และผู้ต้องออกจากงาน

7) จะต้องกำหนดเป้าหมายและแผนงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและสถานฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อให้ทุกหน่วยเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังต่อการประสานนโยบายการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ

8) ร่วมมือประสานงานกับสมาคมด้านอุตสาหกรรมและวิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ทิศทางที่ถูกต้องในการแนะแนวอาชีพแก่กำลังคนที่ต้องออกจากระบบการศึกษากลางคัน ผู้ทำงานในปัจจุบัน ผู้ตกงาน สตรี และผู้ด้อยโอกาส ได้มีโอกาสได้รับการฟื้นฟูสภาพ และปรับทักษะให้สอดคล้องกับทิศทางความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต โดยเฉพาะเป็นผลสืบเนื่องจากการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยี

9) จะต้องสนับสนุนงานวิจัยที่เสริมสร้างข้อมูลด้านตลาดแรงงานให้สมบูรณ์ โดยคำนึงถึงวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของการพัฒนากำลังคนเป็นหลัก

4.6 กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อกำหนดฐานข้อมูลการพัฒนากำลังคน

ประเทศไทยใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศมาตั้งแต่ พ.ศ.2504 เป้าหมายหลักประการหนึ่ง คือ การมุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เครื่องมือที่ช่วยผลักดันอย่างสำคัญ ได้แก่ นโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ ที่อาศัยปัจจัยความได้เปรียบด้านทรัพยากรธรรมชาติ แรงงานราคาถูก และต้นทุนต่ำเป็นฐานในการพัฒนา โดยไม่ได้ให้ความสนใจต่อนโยบายทางเทคโนโลยีเท่าที่ควร และแม้ว่าประเทศไทยจะประสบความสำเร็จพอสมควรในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ในความสำเร็จนั้นก็มีทั้งจุดเด่นและจุดด้อย ซึ่งจุดด้อยเหล่านั้นอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาแบบยั่งยืนของประเทศต่อไปในอนาคต โดยเฉพาะภายใต้เงื่อนไขของความเปลี่ยนแปลงที่กำลังบังเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกประเทศ

ด้วยสภาพการแข่งขันในตลาดโลกที่ทวีความรุนแรงขึ้น การรวมกลุ่มทางการค้าในภูมิภาคต่าง ๆ การเติบโตของประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น จีน เวียดนาม เม็กซิโก ซึ่งมีค่าแรงงานที่ถูกกว่า ทำให้ประเทศไทยต้องมุ่งสู่อุตสาหกรรมซึ่งใช้เทคโนโลยีที่ให้มูลค่าเพิ่มของผลผลิตสูง ซึ่งความได้เปรียบของประเทศไทยในอนาคตจะไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยเก่า ๆ ทางทรัพยากรธรรมชาติ และแรงงานราคาถูกอีกต่อไป แต่จะขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในด้านการอุปทาน คือ การผลิตความรู้สารสนเทศ และในด้านอุปสงค์ คือ การกระจายและนำความรู้และข้อมูล

สารสนเทศไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ให้สามารถผลิตสินค้าและบริการที่ตลาดโลกต้องการได้อย่างรวดเร็วทันการด้วยต้นทุนต่ำและคุณภาพสูง

4.6.1 เป้าหมาย

จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการพัฒนากำลังคนระดับชาติ โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีของระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ จากศูนย์ข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลกลางในการชี้นำทิศทางของตลาดแรงงาน

4.6.2 แนวทาง

1) ปรับปรุงศูนย์ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ ของแต่ละหน่วยงานให้ทันสมัย

2) ให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกลางที่ดูแลศูนย์ข้อมูลกำลังคน โดยเป็นหน่วยงานที่กำหนดลักษณะของข้อมูลที่ต้องการร่วมกัน และกำหนดมาตรฐานกลางของข้อมูล เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาข้อมูล

3) เชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีของระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ จากศูนย์ข้อมูลกลางกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างตัวแปรชี้นำด้านตลาดแรงงาน

4.6.3 มาตรการ

1) ให้แต่ละหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการรวบรวมสถิติเกี่ยวกับแรงงาน เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงอุตสาหกรรม ฯลฯ ได้ปรับปรุงข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงาน (อุปสงค์ อุปทาน ค่าจ้าง) ให้เป็นเอกภาพ

2) จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติขึ้นคณะหนึ่ง โดยมีผู้แทนจากฝ่ายผู้ผลิตและผู้ใช้ข้อมูลทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อทำหน้าที่ในการสังคยานาศูนย์ข้อมูลย่อยของแต่ละหน่วยงานที่กล่าวถึงในข้อ 1 ได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดเก็บข้อมูลให้อยู่บนหลักการทางด้านสถิติอันเดียวกัน สามารถนำข้อมูลจากแต่ละศูนย์ข้อมูลย่อยมาใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3) พัฒนาระดับศูนย์ข้อมูลย่อยต่าง ๆ ให้สามารถบริการผู้ใช้โดยทั่วไป โดยใช้เทคโนโลยีระบบสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินการ

4) ในระยะยาวอาจพิจารณาจัดตั้งหน่วยงานอิสระ เพื่อประมวลผลจัดทำข้อมูลกลางด้านกำลังคนทั้งด้านอุปสงค์ อุปทาน และค่าจ้างแรงงาน ทั้งในรูปแบบของแนวโน้มในอดีตและการประมาณการในอนาคต เพื่อประโยชน์ในการเป็นฐานข้อมูลให้ผู้บริหารระดับสูงของทั้งฝ่ายรัฐบาล และเอกชน นำไปใช้ในการวางแผนในการผลิตและใช้กำลังคนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

สถานการณ์การแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลกปัจจุบัน อยู่ในสภาวะค่อนข้างต่ำและในบางส่วนมีแนวโน้มที่ถดถอย ซึ่งรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้ประเทศไทย สามารถก้าวไปสู่การมีระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่ที่มีสมรรถนะสูง เพื่อเพิ่มศักยภาพของประเทศไทยในการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก ประเด็นสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการ คือ การพัฒนาศักยภาพแรงงาน ให้ได้รับโอกาสพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิบัติงาน ให้มีคุณภาพหรือขีดความสามารถทางเทคโนโลยีในระดับนานาชาติ โดยผู้ศึกษาได้กำหนดกลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแรงงานเพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก ไว้ 6 กลยุทธ์ คือ

1) กลยุทธ์การเสริมสร้างการศึกษาสายอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อ รองรับเยาวชนจำนวนมากที่ต้องการศึกษาวิชาชีพอุตสาหกรรม และพัฒนาความรู้และทักษะด้วยเทคโนโลยีขั้นต้น และเจตคติในการทำงานดีก่อนเข้าสู่งาน โดยเน้นโอกาสการจ้างงานหรือความสามารถรับการพัฒนาในการทำงานในวิชาชีพนั้นได้ รวมทั้งเพื่อตอบสนองอุตสาหกรรมกลุ่มเป้าหมายที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศในตลาดโลก และอุตสาหกรรมและบริการพื้นฐาน ที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบอุตสาหกรรมของประเทศไทยในระยะยาว

2) กลยุทธ์การใช้ระบบการฝึกอบรมเพื่อเร่งรัดการพัฒนาฝีมือแรงงาน โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อ พัฒนาฝีมือแรงงาน โดยใช้วิธีการปรับปรุงระบบการฝึกอบรมทักษะอาชีพ ให้มีประสิทธิภาพในการพัฒนากำลังแรงงานเพื่อเตรียมเข้าทำงาน กำลังแรงงานเพื่อเปลี่ยนงานหรืออาชีพ และกำลังแรงงานเพื่อยกระดับฝีมือยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3) กลยุทธ์การใช้ระบบมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อ ให้มีระบบทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานที่ทันสมัย ครอบคลุมอาชีพใน

กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่ประเทศไทยมีความเป็นเลิศในตลาดโลก และอุตสาหกรรมและการบริการพื้นฐาน โดยเป็นที่ยอมรับร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน

4) กลยุทธ์ในการประกันคุณภาพทางการศึกษาและการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อให้ หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณภาพได้มาตรฐาน และสอดคล้องพ้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

5) กลยุทธ์การให้คำปรึกษาและแนะแนวอาชีพเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงาน โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อ ช่วยให้กำลังคนในทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเข้ารับการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพได้ตามความสนใจและทักษะที่ตนเองมีความถนัด โดยมีความสอดคล้องกับความต้องการในสาขาวิชาชีพและภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และเมื่อเข้าสู่ตลาดแรงงาน สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีแนวโน้มที่จะอยู่ในอาชีพนั้นได้นาน มีการพัฒนาทำให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพ

6) กลยุทธ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อกำหนดฐานข้อมูลการพัฒนากำลังคน โดยได้กำหนดเป้าหมายไว้เพื่อ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลการพัฒนากำลังคนระดับชาติ โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีของระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและคอมพิวเตอร์ จากศูนย์ข้อมูลหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแหล่งข้อมูลกลางในการขึ้นำทิศทางการตลาดแรงงาน

5.2 ข้อเสนอแนะ

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้ง ความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมการผลิตและบริการ อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศที่มีเสถียรภาพและยั่งยืน นอกเหนือจากการกำหนดกลยุทธ์การเพิ่มศักยภาพแรงงาน เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลกแล้ว จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกลไกและการปฏิรูปบทบาทการดำเนินงาน โดยเฉพาะกลไกของรัฐทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ สำหรับผลักดันให้เกิดการดำเนินงานด้านอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขันของประเทศไทยที่ได้กำหนดไว้

บรรณานุกรม

พัฒนาฝีมือแรงงาน, กรม. แผนปฏิบัติการด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน (พ.ศ. 2540-2544)

กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน, 2539.

พัฒนาฝีมือแรงงาน, กรม. แผนแม่บทการพัฒนากำลังคนเพื่ออุตสาหกรรมการผลิตเพื่อ
อุตสาหกรรมการผลิตและบริการของประเทศไทย พ.ศ.2543-2549.

พฤษภาคม 2542.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงาน. การพัฒนาสังคมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, มิถุนายน 2546.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงาน. กรอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา

เศรษฐกิจของประเทศอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน. สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, กรกฎาคม 2544.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงาน. ทิศทางการพัฒนาความสามารถในการ

แข่งขันของประเทศในระดับสากล เพื่อเผชิญความท้าทายจากกระแสโลกา

ภิวัตน์. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, ธันวาคม 2545.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงาน. ภาวะเศรษฐกิจไทยไตรมาสที่สี่ ปี 2546

และแนวโน้มปี 2547. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม,

มีนาคม 2547.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, สำนักงาน. ยุทธศาสตร์เพื่อการแข่งขันของเศรษฐกิจ

ไทยภายใต้สถานการณ์ใหม่ของเศรษฐกิจโลก. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคม, สิงหาคม 2545.

คณะศึกษาโครงการ “การศึกษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์”. ปัญญาพล. กรุงเทพฯ : บริษัท เจ พีเอ็ม

โปรเซส จำกัด, 2537.

ทัศนีย์ ธรรมรัช และ วิไล ว่องพุลสิน. การศึกษาด้านการฝึกอบรมและนิกายชีพ. สำนักงาน

คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรกฎาคม 2541.

บุญญศักดิ์ ใจจงกิจ. การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาอาชีพ (ประเด็น 17). กรุงเทพฯ : สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2540.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. เศรษฐกิจไทย : รากฐานสู่การเติบโตที่ยั่งยืน. เอกสารสัมมนาทางวิชา

การประจำปี 2545 ของธนาคารแห่งประเทศไทย, สิงหาคม 2545.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. **สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร (เดือนกุมภาพันธ์ 2547)**. สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, มีนาคม 2547.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. ตาราง 5 จำนวนและร้อยละของผู้มีงานทำ จำแนกตามระดับการศึกษา **ที่สำเร็จ พ.ศ.2544-2545**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :http://www.nso.go.th/thai/stat/stat_23/toc_2/2.1.2-5, 2547.

สถิติแห่งชาติ, สำนักงาน. **สรุปสถานการณ์สังคมไทย พ.ศ.2546**. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :http://www.nso.go.th/thai/stat/summary/social/tha_soc46.html, 2547.

สมชาติ เทวะวโรดม. **การพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อกระตุ้นและฟื้นฟูเศรษฐกิจไทยจากปัญหาวิกฤต**. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2543-2544.

สมชาติ เลขะลาวัณย์. **มาตรฐานฝีมือแรงงานกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจ**. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2541-2542.